

ТикIэлэеджэкIо

ыкIи тистудент лъанIэхэр!

КIэлэегъаджэхэу ыкIи гъэсэныгъэм илофышIэхэу лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

МэфэкI шлагъом — шIэныгъэм и Мафэ фэшI тышъуфэгущIо!

Мы мафэр илъэсипшI пчъагъэ хъугъэ тыхэгъэгу зыщыхагъэунэфыкIырэр, зыгъэпсэфыгъо мазэхэм ауж кIэлэеджакIохэу ыкIи студентхэу апэрэ одыджыным диштэу еджэныр езыгъэжъэжыхэрэм ар ямэфэкIышху.

Сыд фэдэ къэралыгъуи обществи альапсэу цытыр цыфыр ары, арышъ, гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэным фэгъэзэгъэ къэралыгъо политикэр мыщкIэ лъэныкъо шъхалэу къэнэжъы, хэгъэгум зэрэпсаоу ыкIи ащ цыпсэхуэрэм къарыкIощыр бэкIэ ащ елытыгъ.

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэм мэхъанэу цыратырэм хэхъо зэпыт. Мы аужыр илъэсхэм гъэсэныгъэм игъэкIэжынкIэ, уахътэм диштэу нахъ дэгъоу ар зэхэцэгъэнымкIэ федеральнэ программэхэр гъэхъагъэ хэлъэу зэшIохыгъэ мэхъух, ащ ишIуагъэкIэ республикэм иеджаплэхэм яIэ компьютер классхэр, медицинэ кабинетхэр, шаплэхэр, спортзалхэр Iэмэ-псымакIэхэмкIэ зэтырагъэпсыхъэх.

Къэралыгъо хабзэм икIулыкIухэм тапэкIи лъэшэу анаIэ тырагъэтышт тикIэлэцIыкIухэм гъэсэныгъэ дэгъу ягъэгъотыгъэным, хэти хэлъ зэчыир нахъ икIоу кыххэгъэщыгъэным, кIэлэегъэджэ сэнэхъатым имэхъанэ зыкъегъэIэ-тыгъэным.

Мы илъэсыкIэ еджэгъоу кыххъагъэм еджэхэрэми езыгъаджэхэрэми гушIогъуабэ къафыхъунэу, илъэс мафэ хъунэу афэтэлэ! КIэлэеджакIохэм, студентхэм ыкIи езыгъаджэхэрэм тафэлъаIо псауныгъэ пытэ, творческэ кIуачIэ ялэнэу, шIоу цыIэр къадэхъунэу!

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу
ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу Iоф зеришIэрэм, цыфхэм яфитыныгъэхэрэм яшъхъафитыныгъэхэрэм якъэухъумэн ышъхъэкIэ илахъ зэрэхышIыхэрэм ыкIи кызыхъугъэр илъэс 60 зэрэхъурэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ Iэшъынэ Шамсудин Абубэчыр ыкъом, Тэхъутемыкъое районынкIэ суд участкэу N 1-м имировой судья.

ЛЫШЪХЪЭМ
ИИОФШIЭГЪУ
ЗЭИУКIЭГЪУХЭР

Iофыгъо зэфэшъхъафхэм атегущыIагъэх

Къоджэ Аслъанрэ ащ игуадзэу Леонид Рудякрэ тыгъуасэ алу-клагъ. ЫпшъэкIэ зигугъу къэтшыгъэ общественнэ организацием илъэсэу тызыхъатым Iофэу ышIагъэм изэфэхъысыжъхэм, гухэлъэу илэхэм, пшъэрылъэу зыфигъэуцужъыхэрэм ахэр атегущыIагъэх. ТапэкIэ зэрэзэдэлэжъэштхэ шIыкIэхэр агъэнэфагъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхъакIушынэ Аслъан шъхъэу ТхъакIушынэ Аслъан заом, IофшIэным, УIэшыгъэ

КIуачIэхэм ыкIи хэбзэхъумэкIо кIулыкIухэм яветеранхэм (пенсионерхэм) я Совет итхъаматэу

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Юныгъом и 1-р —

чIыдэгъэ ыкIи газ промышленностым иIофышIэхэм я Маф

Адыгэ РеспубликэмкIэ чIыдэгъэ ыкIи газ промышленностым иIофышIэхэу лъытэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкIым фэшI тышъуфэгущIо!

Хэгъэгум игъэстыныпхъэ-энергетическэ комплекс игъэпытэнкIэ мафэ къэс гуетыныгъэ фышъуилэу жъугъэцэкIэрэ Iофым бэкIэ елытыгъ тыхэгъэгу исоциальнэ-экономикэ хэхъоныгъэ зыфэдэщыр, промышленнэ ыкIи аграрнэ производствэм зыкъызэриIэтыштыр.

Илъэс заулэ хъугъэу Адыгэ Республикэм анахъэу анаIэ зыщытырагъэтыхэрэм ащыц цыф псэуплэхэм газыр аIэкIэгъэхъэгъэныр. Шъо IофшIэнышхоу зэшIошъухырэм ишIуагъэкIэ гурытымкIэ Урысыем ипсэуплэхэм газыр зэрашIэIагъахэрэм тиреспубликэ бэкIэ шъхъадэкIыгъ.

Урысыем иэкономикэ уахътэм диштэнымкIэ ыкIи социальнэ лъэныкъом хэхъоныгъэ ышIынымкIэ опытышIоу шъуилэм, шъузфэгъэзэгъэ Iофым шъузэрэфэлэпIасэм тапэкIи яшIуагъэ кызыэрэIощтым тицыхъэ тель.

МэфэкIым ехъулэу тышъуфэлъаIо шъуиунагъохэм щылэкIэшIу арылъынэу, псауныгъэ пытэ шъуилэнэу, Адыгэ Республикэмрэ ти Хэгъэгущхоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ Iофэу жъугъэцэкIэрэм гъэхъэгъаIэхэр цышъушIынхэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ

ЕгъэджэнымкIэ амалышIу

ЗипсауныгъэкIэ еджаплэм кIон зымылъэкIырэ кIэлэцIыкIухэр яунэмэ арысхэу электроннэ технологиякIэхэр агъэфедэхъэ зэрэрагъаджэхэрэр мы илъэсми лъагъэкIотэщт.

Сэкъатныгъэ зилэхэм ямызакъоу, зыщыпсэурэм ыкIи мылькоу илэм ямылътыгъэу, апшъэрэ классхэм ащеджэрэ пэпчъ фаемэ, ежъ ипланкIэ еджэн ылъэкIыштыр. Непэ зэкIэмкIи нэгырэ 4500-мэ ащ те-

тэу яунэмэ арысхэу еджэнхэу амал яI. Еджэплэ 35-у мы егъэджэкIэ сетым хэтхэм джыри еджэплитIу илъэсым ыкIэм нэс къахэхъощт.

Мыщ фэдэ егъэджэкIэмкIэ Гупчэ илъэс заулэкIэ узэкIэлэбэжымэ Адыгэ республикэ гимназием кышIызылIахыгъ. Ащ иIофшIакIэ къытфилотагъ гимназием ипашъэу КIыкI Нуриет.

(ИкIлух я 7-рэ нэкIубгъом ит).

Іэпылэгъу афэхъух

Урысые общественнэ шлушэ фондэу «Урысые клэлэцлыкы фондэм» и Адыгэ республикэ къутамэ, хабзэ зэрэхъугъэу, илъэсыклэ еджэгъум ехъулэу лффтхъабзэ гъэнэфагъэхэр зэхещэх, гъот маклэ зилэ унагъохэм арыс клэлэцлыкыхэр зэрифэшъуашэу еджаплэм члэхъа-жыинхэм пае Іэпылэгъу афэхъу.

Гъэмэфэ мезищым фондым ригъэклогыгъэ республикэ шлушэ лффтхъабзэу «Здравствуй, школа» зыфилорэр тыгуасэ зэфашыжыгъ. Фондым и Адыгэ республикэ къутамэ ипашэу Татьяна Гоголевам къызэрилуагъэмклэ, гъот маклэ зилэ ыкли сабыибэ зэрыс унагъохэм мы уахътэм къыклоцІ Іэпылэгъу афэхъугъэх. КІэлэеджаклохэм ящыклэгъэ щыгынхэр, цуакъэхэр, нэмыкІхэр (зэкІэмкли сомэ мин 60 фэдиз атефагъ) афашцэфыгъах. Шлушэ лффтхъабзэм къыдыхэлтытагъэу фондир зычІэт унэм мыщ фэдэ унагъохэр тыгуасэ къырагъэблэгъагъэх,

сомэ мин пчъагъэ зытефэгъэ пкыгъохэр аратыжыгъэх.

— Гъот маклэ зилэ ыкли сабыибэ зэрыс унагъохэм ягумэкІыгъохэр зэхэзышлэрэ цыфыбэ зэрэщылэм тегъэгущо. Гущылэм пае, бэмышлэу къалэу Краснодар щыц бзылфыгъэ горэ тифонд къэкІуагъ ыкли сомэ мин 80-м ехъу зытефэрэ щыгынхэр Сирием къыкыжыгъэ клэлэцлыкыхэм къафицагъ. Ащ лффт зычишлэрэр, ылэкъуацІэ, нэмыкІ къэбар зы къытилуагъэп. Тшлэрэ закъорыцІлэр Роз, — ело Татьяна Гоголевам.

КІэлэцлыкыхэр илъэсыклэ еджэгъум фэгъэхъазырыгъэнхэм зилахышлу хэзышыхэрэ нэбгырабэмэ фондым икыулыкыушлэхэр афэразэх. Ахэм ащыщых тучанэу «Выбор» зыфилорэм идирекције, унэе предпринимательхэу В. А. Омельченкэмрэ Г. Г. Овчаренкэмрэ, республикэм щызэлъашлэрэ Едыдж Мэмэт, нэмыкІхэри.

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Бастэ Хысэ имэзэ лэжъапкІэ фондым ишлушлэ счет регъахъэ. Ащ ишлуагъэкІэ сэкъатныгъэ зилэ сабыитлүмэ медицинэ Іэпылэгъу арагъэгъотыгъ.

Республикэм щылэ фондым илофышлэхэм мы уахътэм шлушлэ лффтхъабзэу «Детский диабет» зыфилорэр зэхацагъ. Цыфхэм къаугъоигъэ Іэпылэгъум ишлуагъэкІэ сабыи нэбгырэ 15-мэ глюкометрэу «Акку Чек» зыфилорэр къафашцэфыгъ.

Джащ фэдэу фондир, бзэ зэфэшхъафхэр зыщызэрагъэшлэрэ гупчэу «Активир», гъэсэныгъэм иучреждениеу «Экономикэм, финансхэм ыкли информационнэ технологиехэм яеджаплэ» зэгъусэхэу лффтхъабзэу «ІэкІыб къэралыгуабзэр зэгъашлэ» зыфилорэр зэхацагъ. Ащ ишлуагъэкІэ гъот маклэ зилэ ыкли сабыибэ зэрыс унагъохэм, зянэ-зятэ зимылэжъхэм, сэкъатныгъэ зилэ клэлэцлыкыхэм ыпкІэ хэмылэу бзэ зэфэшхъафхэр зэрагъэшлэнхэ амал ялэ хъугъэ.

(Тикорр.).

Еджаплэхэр къаухъумэщтых

Мы илъэсым Іоныгъом и 1-р тхъаумафэу зэрэтефэрэм къыхэкІыклэ, блыпэ мафэм, Іоныгъом и 2-м, илъэсыклэ еджэгъур рагъэжэжынэу, шлэныгъэм и Мафэ хагъэ-унэфыкІынэу мэхъу. Зэрэхабзэу, республикэм ит еджаплэхэми а мафэм цыфыбэ къащызэрэугъоишт. Ащ фэдэу бэу зыщызэхэхэрэ чыплэхэр бзэджэшагъэ зезыуащтхэмклэ Іэрыфэгъу мэхъух. Ар къыдалытзэзэ, мы мафэм щынэгъончъэным фэгъэзэгъэ къулыкыу зэфэшхъафхэм ялофшлэн агъэлъашы.

Мыгъи ащ фэдэшт. АР-м и МВД ипресс-къулыкыу къызэритыгъэмклэ, гъэсэныгъэм епхыгъэ учреждениеу республикэм итхэм ящынэгъончъагъэ зэрэ-зэхэщэгъэщтым фэгъэхыгъэу

пэшлорыгъэшъэу план зэхагъэуцагъ. Ащ МВД-м имызакъоу, АР-м и Правительствэ, щынэгъончъэнымклэ Федеральнэ къулыкым и Гъэлорышлэлэу АР-м щылэр ыкли УФ-м и МЧС

АР-мклэ и Гъэлорышлэлэ зэдыхэплэагъэх ыкли зэдаштагъ. Планым къызэрэдилытэрэм тетэу, илъэсыклэ еджэгъур къэмысызэ зэкІэ еджаплэхэр, пстэумкли объект 330-рз, ауллэкІугъэх. Анахъэу машо къэмыхъуным зэрэфэхъазырхэр, терроризмэм зэрэщыуэхумагъэхэр ары зылпыплэагъэхэр. АР-м хэгъэгущо лффтхъэмклэ иминистрэу Александр Речицкэм шышхъэлэу мазэм иаужырэ тхъамафэ республикэм икыалэхэмрэ ирайонхэмрэ къыкІухъагъэх, еджаплэхэм якъэухъумэн зы-зэрэфагъэхъазырыгъэм зыщигъэгъозагъ.

Іоныгъом и 2-м полицием илофшлэн нахъ ыгъэлъашышт ыкли нэбгырэ миным ехъумэ гъэсэныгъэм епхыгъэ учреждениехэр къагъэгъунэщтых.

ХЪУТ Нэфсэт.

Мэщытыр къызэлэуахыгъ

Краснодар краимклэ Успенскэ районым ит къуаджэу Бэчмызае (Канаконскэ) шашыгъэ мэщытым икызыэлэу-хын фэгъэхыгъэ мэфэкІ лффтхъабзэхэр тыгуасэ зэхацагъэх. Мы чылэм дэххэм, ащ къышыхъугъэ зэлъашлэрэ цыфхэм яшлуагъэкІэ тхъэлъэлуплэр гъэпсыгъэ хъугъэ.

Адыгеим ыкли Краснодар краим ащыпсэурэ быслымэнхэм я Диндэлэжъаплэ къызэрэщалауагъэмклэ, мэщытым ишлын илъэс пчъагъэрэ пылгыгъэх, цыкІу-цыкІоу ахъщэр аугъоизэ ар аухыжыын алъэкІыгъ. Дэхэ дэдэу

зэтэгъэпсыхъэгъэ тхъэлъэлуплэр къоджэ гупчэм ит, нэбгырэ 300 фэдиз чІэфэ. Ащ епхыгъэу медрысэм, шхапІэм, клэлэцлыкыу площадкэм лффт ашлэшт.

— Тхъэлъэлуплэ унэ тилэ зэрэхъугъэр гушлогъошху. Илъэс

пчъагъэрэ цыфхэр мы мафэм ежагъэх, джы тигухэлхэр къыддэхъугъэхэщ, инэу тырыраз, — ело мэщытым ишлын пылгыгъэхэм ащыщэу ыкли мэфэкІ лффтхъабзэхэм язэхэщэн чанэу хэлэжъагъэу Хъушт Азэмат.

Къуаджэу Бэчмызае тыгуасэ щыклогъэ зэхэхъэм цыфыбэ къеколлагъ, быслымэнэу мы мэщытым апэрэ бэрэскэшхо нэмаз щызышлы зышлоигъохэр ащ рагъэблэгъагъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

КІЭЛЭЦЫКІУ-НЫБЖЫКІЗ ФУТБОЛЫР

Апэрэ уплэкІунхэм тагъэгугъэ

1997-рз илъэсым къэхъугъэ клэлэхэр зыхэт командэхэр Къыблэ шьолпырым футболмыкІэ изенэкъокыу хэлажъэх. Ахэр купэу «Къыблэм» щешлэхэрэ командэхэм япхыгъэх, футбол клубхэр мылыккІэ Іэпылэгъу къафэхъух.

Адыгэ Республикэм футболмыкІэ иклэлэцыкІу-ныбжыкІэ спорт еджаплэ итренирэу Владимир Финьковыр зипэцэ коман-

дэр зэрешлагъэм тигъэгущуагъ. «Биолог» Новокубанский — «Зэкъошныгъ» — 1:2.

«Зэкъошныгъ» — «Торпедо» Ермэлхъабл — 2:1.

«Черноморец» Новорос-сийск — «Зэкъошныгъ» — 3:3.

«Зэкъошныгъ» — «Витязь» Крымск — 5:0.

— Тикомандэ дэгъоу щешлагъэх къэлэпчэлутэу Гъонэжыкыкыо Алай, Александр Горде-выр, Всеволод Сухотелиныр,

Александр Филипповыр, Делэкыо Аскэр, Джамырзэ Аспъанбэч, — къытилуагъ клэлэцыкІу-ныбжыкІэ спорт еджаплэм изавучэу Пэнэшъу Мыхъамодэ. — Сэнаушыгъэ зыхэлъ футболхэм тагъэгущо.

Тикомандэ финалым и 1/4-м хэхъагъ. Іоныгъом и 3-м «Терек-2-м» Мыекъуапэ щылуклэшт. «Зэкъошныгъэм» хэт тиныбжыкІэхэр Іоныгъом и 6-м Грознэм щешлэштых. ЗэлукІэгъуитІур зэфэхысыжынышъ, нахъ лъэщыр къэлэгъошт. ТекІоныгъэр зыхыгъэу къыхахыштыр финалым и 1/2-м щешлэшт.

САХЫДЭКЪО Нурбий.

Адыгэ Республикэм лъэпкъ Іофхэмклэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет иунашъу

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 202-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениехэм ялофышлэхэм лэжъапкІэр ятыгъэнымклэ системакІэхэр гъэфедэгъэнхэмклэ лффтхъабзэхэм яхылаплагъ» зыфиллоу 2008-рз илъэсым тыгъэгъазэм и 22-м, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 163-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм лъэпкъ Іофхэмклэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет къыфэлорышлэхэрэм ащылажъэхэрэм лэжъапкІэр ятыгъэнымклэ Типовой положением зэхъокыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиллоу 2013-рз илъэсым бэдзэогъум и 17-м, джащ фэдэу Урысые Федерациеу и Правительствэ иунашъоу N 329-р зытетэу «Къэралыгъо учреждением ипашэ лффтшлэнымклэ зэзэгъыныгъэу дашлырэм гъэпсыкІэу илэщтым ехылаплагъ» зыфиллоу 2013-рз илъэсым мэлъыпфэгъум и 12-м къыдэкІыгъэхэм атегъэпсыхъагъэу **унашъо сэшлы:**

- Мы къыкІэлъыкІохэрэр ухэсыгъэнхэу:
  - Адыгэ Республикэм лъэпкъ Іофхэмклэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет къыфэлорышлэрэ къэралыгъо учреждениехэм ялофшлэнклэ шлуагъэу къахы-рэм ипоказательхэр гуадзэу N 1-4-м диштэу;
  - Адыгэ Республикэм лъэпкъ Іофхэмклэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет къыфэлорышлэрэ къэралыгъо учреждениехэм япашэхэм ялофшлэнклэ шлуагъэу къахы-рэм уасэ зэрэфашлыштымклэ лъапсэхэр гуадзэу N 5-м диштэу;
  - учреждениехэм япашэхэм шлухъафтынхэр аратынхэм пае къызыпкырыкІыштыр гуадзэу N 6-м диштэу;
  - Адыгэ Республикэм лъэпкъ Іофхэмклэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет къыфэлорышлэрэ къэралыгъо учреждениехэм япашэхэм клэзыгъэгущыштыр ахъщэ къазэраратыштым фэгъэхыгъэ положениер гуадзэу N 7-м диштэу.
- Адыгэ Республикэм лъэпкъ Іофхэмклэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет иунашъоу N 37-р зытетэу 2013-рз илъэсым гъэтхалэм и 15-м къыдэкІыгъэм ия 3-рз пункт кІуачІэ имылэжъэу лъытэгъэнэу.
- Адыгэ Республикэм лъэпкъ Іофхэмклэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет иунашъохэу 2009-рз илъэсым тыгъэгъазэм и 20-м къыдэкІыгъэхэу N 100-од-1-рз, N 100-од-2-рз зытетхэм кІуачІэ ямылэжъэу лъытэгъэнэу.
- Адыгэ Республикэм лъэпкъ Іофхэмклэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет инспекцист шхъалэу М.С. Мэфэгъэлым Урысые Федерациеу лффтшлэнымклэ и Кодекс ия 74-рз статья диштэу шэклогъум и 1-м нэс къэралыгъо учреждениехэм япашэхэр зигугъу къэтшыгъэ зэхъокыныгъэхэм тхыгъэу ащигъэгъозэнхэу ыкли 2013-рз илъэсым тыгъэгъазэм и 3-м нэс къэралыгъо учреждениехэм адашлыгъэ зэзэгъыныгъэхэр гъэпсыгъэнхэмклэ лффтхъабзэхэр зэшлуихынхэу.
- Мы унашъом игъэцэкІэн зэрэклорэм сылпыплэнэу пшъэрыль зыфэсэшлыжы.

Комитетым и Тхъаматэу ШХЪЭЛЭХЪО Аскэр къ. Мыекъуапэ, шышхъэлым и 27-рз, 2013-рз илъэс N 78

Къыцэхэр зэкІагъэкІожыгъэх

«Россельхознадзорым» илофышлэхэм хы портэу «Новороссийск» зыфилорэм уплэкІунэу щызэхашагъэхэм къыцэ тонн 17,5-рз хъоу Тыркуем къырашыгъэм «западнэ цветочнэ трипскІэ» заджэхэрэ узыр илэу къыхагъэщыгъ.

«Россельхознадзорым» икыулыкыоу Краснодар краим ыкли Адыгеим ащылэм ипресс-къулыкыу къызэрэщалауагъэмклэ, шынагъоу щыт пхъэшхъэ-мышхъэр Урысыем къыра-рагъэшагъэп. Тыркуем къыра-

щырэ къыцэм уз илэу мы илъэсым ятІонэрэу къыхагъэщы.

2013-рз илъэсым «западнэ цветочнэ трипс» узыр хэтэрыкІ ыкли пхъэшхъэ-мышхъэ лъэпкъ 41-мэ (къыцэм, сэнашхъэм, цумпэм, нэшэбэгум, щыбжыным, помидорым) къа-хагъэщыгъэх, зэкІэмкли ахэр тонн 757-рз хъуштыгъэ.

Уз зыхэлъ продукцияхэр Тыркуем, Израиль ыкли Иорданием япІыкІохэм афызэкІа-гъэкІожыгъэх.

(Тикорр.).

Илъэсыклэ еджэгъур аублэжы

Тигумэкли, тигуклэгъуи, тиамали ахэм афэгъэзагъ

Тисабыйхэр, тиклэлэцкыкхэр, тиньбжыкхэр — тикъэклощт мафэклэ тигугаплэхэр. Чыг цыкы гъэтысыгакхэр узэрешушлэу, узэрегугъурэм егъэшхьалэ. Ащ фэд килэлэцкыкхэри — узэрэдэуэлэу, узэрэфэсакъ. Шылэныгъэм хэлъхэсыр зышлэрэ нэбгырэ пэпчккэ мыхэм зи шэф ахэлэп, арэу щыт нахь мышлэми, плэужыклэм иплун-гъэсэнклэ анахь мэхьанэ къралыгъуи, еджаплэи, ны-тыхэми зыфашырэ плалэу — бжыхьэ охтэ илъэсыклэ еджэгъур кызырэлэгъагъэм пстэуи тегъагушлэ ыккы тигъэгупсэфырэн. Хэти — унагъоми,

еджаплэми, ахэм япашэхэми, гъэсэнклэ-егъэджаклохэми цыфыклэм иплун нахьшлэу зэрэфашэщтым килэгулэху афэлъэ-кырэр ашлэ.

Шышхьэлум мазэр ары ащккэ анахь жьотыгъэр. Тикъалэу Мыекыуапэ дэт еджаплэбэм — ублэлэ ыккы гурытхэм гъэцккэ-жын-гъэклэжын лэшлэныбэр ащэжыоты. Мары, сэ сигъунэгъу шьыпкыу щыт Мыекыопэ гурыт еджаплэу N 11-м етлупшыгъэу ышхьэу хэч-нэч хуыгъагъэр тырахыпагъэу, клэр тыралхьэ; класс клоцхэми ахэупхьухьэх, дэпкы иутыгъэхэр хаежыхь, клаижыхь, агъалэ,

кыащылэрэ остыгъэхэр зэблаху; ток къэклоплэ гъучычхэр агъэклэжыхь; шагуми фэныкыуагъэу илэхэр агъэцккэ. лэшлэн пстэури игъом ехуэлэу аухын мурад я! ыккы еджаплэ цагу зэлугъэклотыгъэ инэу чыг шхонтлэ лъэпкы ыккы къэгъэгъэ зэфэшхьафхэмккэ зэлъыпклагъэр, класс зэлухыгъэ нэфынэху лэмэ-псымэхэмккэ зэтэгъэпсыхьагъэхэр, гъэклэжыгъэ еджаплэр ыккы килэлэгъэджэ коллективыр ягуапэу илъэсыклэ еджэгуклэм ыккы яклэлэеджэкло купхэм апэгъокыштых.

Нэм дахэу, дэгъоу кыккы-дээрэр арыба гур зыгъэшлурэр! Ежэ еджэкло цыкылуи, ини яшъыпкы — ахэми янэ-ятэхэр, ягупсэхэр кьаделэзэ, зэрэфэлэклэу илъэсыклэ еджэгъум зытырагъэпсыхьэх. Ахэтых чан ыккы хуыпхьэ дэдэхэр, зыгъэпсэфыгъо мафэхэми тхылгыр зычымыгъушпагъэхэр, кызыраралыгъэу произведение зэфэшхьафхэм яджагъэхэр, фэцэныгъэ зилэху хысап еджэн-джэгун гъэшлэгъонхэр зыгъэцккэлагъэхэр, урысыбээр зикласэхэм — бэрэ тхагъэхэр ыккы творческэ санаушыгъэ зыхэлхэу усэхэр зэхэзылхьагъэхэр, сурэт зышлыгъэхэр. Ахэм зэккэми, «Афэрым!» кьалэжыгъ.

Щэч хэлэп ти Адыгэ Рес-

публикэ килэлэцкыкхэм ягъэмфэ зыгъэпсэфыгъо дэгъоу зэхэцэгъэнымккэ лэфышхо зэрэцашлагъэм ыккы ащ ихьа-тырккэ, еджэкло мин пчъагъэм япсауныгъэ зэраухьумагъэм.

Я 2013-рэ илъэсыклэ еджэгъур адрэ илъэсхэм зэрэшхьэдэкли щы — еджэкло шьо-шаклэхэр (еджаплэ пэпчэ зы гъэнэфагъэу илэ хуыгъэ) ащыгъэху, зы гухэлэ иным — дэгъу дэдэу еджэнхэм зэрипхыгъэу, еджаплэ пчъэшхьалум лоныгъом иапэрэ мафэ ахэр зэдэлъе-бэкъоштых.

Илъэсыклэ еджэгъур мафэклэ дах, мафэклэ ин, мафэклэ гушлуагъу! Къытккэхуыгъэхэрэр — цыкылуи, ини — гъэсэнныгъэм, плуныгъэ дэгъум фэзыщэцхэ

хуыгъэ-шагъ. Бжыхьэ къэгъэгъэ анахь дахэхэр лэрам-лэ-рамэу ны-тыхэми, килэлэцкыкхэм зэрэхьэх, афагъашло ахэр яклэлэегъэджэ хуыпхьэхэм.

Илъэсыклэ еджэгъу мафэклэм ифэмэ-бжыккэ тыдэкли ащы-зэхэошлэ — медицинэ кыулы-кыушлэлэхэми еджаплэм члэ-хьажыщтхэм япсауныгъэ уху-мэгъэным кыпкырыкыхьэхэу, гъэсэнныгъэ зэгъэгъотыплэ члы-плэхэр ауплэеклэх, яухьазыры-ныгъэ агъэунафы. Я 2013-рэ илъэсыклэ еджэгъур анахь охтэ огул хуыгъэ еджакло-хэми, ны-тыхэми, килэлэгъэджэ-хэми, нэмыккху афэгумэклэу, адэуэлэу щыт пстэуи та-фэлъало!

Сурэтхэр тезыхыгъэр лэшына Аслъан.

Исэнэхьаткли, ыгукли япхыгъ

Абрэдж Сафьет опытышхо зилэ килэлэгъэдж, урысыбээрэ литературэмрэ анахь зыфэгъэзагъэу илъэсыбээрэ лэф зэришлагъэр. Ыгу илъэсбээр, шъэбагъэр, зэфагъэр кырилотыккэу Сафьет урысыбээрэ матхэ, тхылхэри иусэ-гупшысэхэр дэтэу илэх. Ау Сафьет — Ны ыккы бэмышлэу нэнэж хуыгъэ. Ащ сабийхэмккэ ишлулэгъу-гуклэгъу джыри нахь клэгъэтхьыгъ.

Сабыим гушлогъуабэр, насыпыр, нэхьоир унагъом кырильхьэхэба, гур кыилэтэу ащ хегъахьоба! Сафьет ежэ иньдэлъфыбээр адыгабээрэ усэмэ шлоигъоу хуыгъэ ыккы ар кыдэху. Тигъэзет ащ килэлэцкыкхэу усэхэр кышыхьэтыутиху мы аужырэ илъэситлэм кыыхьэклэ. Ахэр лэпккэ-лэпккэ, гурылогъошлэх, сабыим, килэлэцкыкхэм игъэпсыккэ-шыккэ, ыгу атешыкыгъэх. Етлани, уищылэныгъэ пытэу хэт хуыгъэ еджэкло цыкыкхэр пщыгъупшэнхэ?! Ахэр арыхэба сурэт гъэчыгъэ дахэху, усэ сатырэу кызылэпыуцхэрэр зэпхыгъэхэр. Ахэм афэдэ къабээр, мафэ къэс уиджэ-хэшъогу щыуджырэ къом ыккыжые

лонье-шлэны цыкылу умыт-хагъэми ныбжыи, къэлэ-мыр ежэ-ежырэу кы-гъэтхэнба!

Илъэсыклэ еджэгъоу кьэблэгъагъэм акъыл зилэ хэ-тырэ цыфкли мэхьанэ ил. Инхэми а ма-фэр кызысы-клэ бэ такы-къым нэм килэжыкхэрэр. Абрэдж Сафьетккэ мы мафэр мафэ ин ыккы лэапл. Плуныгъэ-гъэсэнныгъэм имэфэклэ даху, илъэсыклэ еджэгъу ублэгъур щытыгъ, щыт, щытыщт. Хьарккэ еджэгъур рагъэжыжыныу тикъэралыгъуи, тиреспублики, ти-унагъохэми афэтэлэ.

Тигуапэу Абрэдж Сафьет килэлэцкыкхэу мафэклэ усаклэхэр шъуа-пашхьэ кытэлэхьэх.

АБРЭДЖ Сафьет

Непэ симэфэклэ

Сыгъэккэрэклагъэу
лэрам дахэр сыгъ.
Школым сычлэхьанэу
Сичэзыу къэсыгъ.
Непэ симыхабээр
Жьэу сыккэтэджыгъ —
Зэрэмэфэклэшхор
Сэ сыгу къэкыжыгъ!
Непэ апэ дэдэу
Школым сэ сыккыщт,
Одыджыныр жьынчэу
Шлэху кытфытеошт.
Тиккэлэгъэджэ
Непэ тылуккыщт,
Зэккэ тызэхэтэу
Классым тычищэщт.
Ау уроком тауцтэу
лэсэу учлэсыщт?

Тауцтэу умыбзэджэу
Уахьтэр зэпыпщыщт?
«Шъуагъэшлэнба, — аю, —
Ащккэ шъумыгумэклэ!»
Арышъ, школым сэкло,
Непэ симэфэклэ!

Бжыхьэ

Бжыхьэ мафэ шъабэр
Умышлэху кьехьэ.
Чыг тхьапэ пчъагъэ
Жъажьэу жьым зэрехьэ.
Машлом фэдэу чыгыр
Шлэху зэлъыштэщт.
Тхьапэхэм, пытэкъузэ,
Чыгум фагъэзэщт.
Лэгулкэ къэсэуыты
Тхьапэ плыжыкхэр, огур.
Дэгъоу къагъэнафэ
Ахэм бжыхьэ гъогур.
Тхьапэхэм мыгъуащэу
Чыгъэр кьарыккыщт.
Джащ ыуж кымафэр
Бжыхьэм кытеккыщт...

Лэгулкэ къэсэуыты
Тхьапэ плыжыкхэр, огур.
Дэгъоу къагъэнафэ
Ахэм бжыхьэ гъогур.

Астрэхэр

Астрэхэр¹ лоныгъом² икъэгъагъэх,
Бжыхьэ клумбэхэр къагъэдэхьагъэх.
Ахэр фыжыхь, гъожыхь, плыжыхь, шэплыхь...
Тагъэгъушлэу клумбэхэм къахэплыхь,
Жъуагъохэр, узьплккэ, угу къагъэкыхь.
Нэбзый лыдхэр астрэхэм къахэкыхь.
Тагъэгъушлэу клумбэхэм къахэплыхь,
Тагъэшлагъоу ахэр тэ кытэлплыхь.

1) Астрэ — жъуагъом къэгъагъэр зэрэфэдэм кыыхьэклэу «астрэклэ» еджагъэх.
2) лоныгъу — джауцтэу адыгэхэр сентябрэ мазэм еджэх.

Шагъэхэм гухэльышлэхэр къаклэлъыкloxэзэ...

**Адыгэ Республикэм
исоциальнэ-экономи-
кэ шылаккэ тызыхэт
илъэсым иапэрэ мэ-
зих зэхъоклыныгъэу
фэхьугъэхэр
бэмышлэу министрэ-
хэм я Кабинет илэгъэ зэхэсыгъом**

**щызэфэхьысыжыгъ-
гъэх. Ащ ехьыллэгъэ доклад кышыгыгъ экономикэ
хэхъоныгъэхэмккэ ыккы сатыумккэ Адыгэ Республикэм
иминистрэу Лыхъэсэ Махьмудэ. Апэрэ илъэсныкыом
Адыгеим социальнэ-экономикэ шылаккэмккэ хэхъоныгъэу
ышыгыгъэхэм, инвестициехэм япхыгъэ гухэльхэу ыккы
гугъаплэхэу агъэнафэхэрэм, нэмыккэ лъэныкыохэм
къатедгъэгущыгъэ тшюигъоу министрэм упчлэ зауэлккэ
зыфадгъэзэгъ. Ахэм джэуапэу къаритыжыгъэхэр мыщ
кыккэлъыкlox гъэзетеджэхэм алытэгъэлэсых.**

— Махьмуд, экономикэ
шылаккэм бэшагъэу шэны
фэхьугъ шагъэу шылэхэр
зэфэхьысыжыгъэхэр
ыккы ахэм атегъэпсыккы-
гъэу гухэльыккэхэр гъэнэ-
фэгъэхэр. Социальнэ-эко-
номикэ шылаккэм илъэны-
кыом пстэури зэ зэлуккыгъу-
ккэ зэхэфыгъуаеу зэрэщы-
тыр кыдэтлъттэзэ, анахь
хэхъоныгъэ шхьалэу
ашыгъэхэр клэккэу
кытфэлплатэ тшюигъу.

— АР-м и Лыхъхьэу Тхьа-
клучынэ Аспъан кыгъэнэфэгъэ
пшъэрлэхэр дгъэцэккэхэзэ
апэрэ илъэсныкыом эконо-
микэмрэ социальнэ шылаккэмрэ
гъэпсыккэу ялагъэр зэхэпфын
хъумэ, теубытагъэ хэлъэу къэ-
плон лъэккышхт промышленнэ
ыккы мэкъумэщ хьызмэтым хэ-
хъоныгъэхэр мэзихым зэралы-
гъэхэр. Джащ фэдэу зэрэпсаоу
псэолъэшхыри ыпэккэ лъыкlo-
тагъэ нахь мышлэми, унэе псэо-
лэшхыным шыккыгъэ фэхьугъ.
Предприятиехэм мылькoу кы-
рагъэккoккыгъэр миллиарди
3,1-ккэ нахьыбэ хъуи, сомэ мил-
лиард 53,5-м нэсыгъ. Кыблэ
федеральнэ округымккэ Астра-
хань хэкүмрэ Къалмыкь Рес-
публикэмрэ ауж ар ячэнэрэ
чыплэу щыт. Промышленностым
продукцием иккыдгъэккынккэ
Кыблэ федеральнэ округым
хэхъоныгъэу шышыгъэр проценти
106, 8-м, Урысыемккэ проценти
100,1-м анэсыгъэмэ, Адыгеимккэ
проценти 100,5-рэ мэхьу. Нэмы-
ккэу къэплон хъумэ, хэгъэгъу
гурит пчъагъэхэм анахьыб.

— Чыплэм кышхыгъэ
продукциеу лугъэккырым
хахьо фэхьугъа, хъаумэ
кышыккыгъа?

— Адыгеим ит предприятие-
хэм мэзихым кыккoлцкэ къыдагъэ-
ккы шэфаккoлэхэм афарагъэцагъ
сомэ миллиард 14 зыосэ про-
дукции. Фэдэ пчъагъэккэ хэхъо-
ныгъэхэр ышыгъэх гъэстынып-
хэккэ агъэфедэхэрэр кычлэщы-
гъэнхэм ыккы чыдагъэм продук-
цие хэшхыккыгъэным япхыгъэ
отраслэм. Ащккэ лъэшэу ишлуа-
гъэ кыгъэккыуагъ ООo-у «Юж-
газэнерджи» зыфилоу чылопсым
кытырэ газыр кычлэщыгъэным
ыккы газ конденсат къэшхыгъэ-
ным 2012-рэ илъэсым иятлонэрэ
клэлъэныккыо фежыагъэм. Гухэккэ
нахь мышлэми, машинэхэр ыккы
оборудованиер кыдгъэккыгъэн-
хэм фэгъэзэгъэ отраслэм илоф-
шагъэхэм процент 57-м, тек-
стиль ыккы дэн производствэм
— процент 42-м, гъучным хэшхы-
ккыгъэ продукциер кыдгъэгъэ-

ккыгъэным пылххэм процент
25-м анэсэу ялофшагъэхэм къа-
шыккыгъэ.

— О еплъыккэу фыуилэр
тшлэрэп, ау аужырэу зы-
цлэ къеплугъэхэм ялоф-
шлэн шыккыгъэу фэхьугъэр
Урысыер Дунэе сатыу ор-
ганизацием зэрэхъа-
гъэм, дунэе бэдзэршы-
плэм продукцием идэгъу-
гъэккэ иккыо щынаккo-
ккoнхэ зэрамылэккырым
кытыгъэу кытшлoшлэ.

— А еплъыккэми щылэныгъэм
чыплэ щырилэн фит. Нэмыккэ
пэрыохъухэри щылэнхэккы мэ-
хъу. Ыпшэккэ кызыщызгъэжъэ-
гъэ гупшысэр лъызгъэккыуатэзэ
джыри пчъэгъэ зауэлэ уащыз-
гъэгъуазэ сшлoгъу. Продукциер
кыдгъэккыгъэнымккэ ыккы
лугъэккыгъэнымккэ республикэм
ит лoфшлoплэхэм прогнозхэу зы-
фагъэуцужыгъагъэхэр 2013-рэ
илъэсым иапэрэ мэзих проценти
108-м нэсэу агъэцэккыжыгъэх.
Ащ нафэ къэшлэ къадэхъун
алъэккышхтхэр тэрэзэу зэрагъэ-
нэфэгъагъэхэр. Арэу щытми,
прогнозхэр зэккэми зэфэдэу
къагъэшхыпккэжыгъэх плон
лъэккышхтэп. Шыккыгъэхэр ялэх
Мыеккoпэ, Теучожь, Шэуджэн
районхэмрэ къалэу Мыеккoпэ-
рэ. Тиминистерствэ хъурэ-шлэ-
рэмэ алыплъэ къодыеу щысэлп.
Промышленностым хэхъоныгъэ-
хэр егъэшхыгъэнхэм илофыгъохэр
зэрехъэхэзэ, ащ пае сатыушхы-
плэ сетхэр ыгъэфедэхэзэ про-
дукцием илугъэккынккэ зерилъэ-
ккэу ишлуагъэ къегъаклo, Урысые
Федерацием лэккыб хэгъэгухэм
ащырилэ сатыу лъыкlo лэжъаплэ-
хэр кызыщызгъэфедэхэзэ ти-
республикэ ит предприятиехэм
япродукцие лугъэккыгъэным,
лэккыб хэгъэгухэм зэпхыныгъэу
адырлэхэр гъэпытэгъэнхэм, ин-
новационнэ лoфшлoлэн хэхъо-
ныгъэ егъэшхыгъэным фэшл ин-
новационнэ разработкэхэмккэ
базэ зыккэ гъэлсыгъэным яп-
хыгъэ лoфыгъохэр зэрехъэх.

— Адыгеимккэ мэкъу-мэ-
щыр отраслэ шхьалэу
щыт. Ащ ихэхъоныгъэхэр
нафэ къэзышхыхэрэ щысэ-
хэмрэ пчъагъэхэмрэ шъуи-
зэфэхьысыжыгъэм ифэшъо-
шэ чыплэ ащабутыгъэу кыт-
шлoшлэ. Анахь шхьалэу
щытхэм ташыгъэгъуазэба.

— 2013-рэ илъэсым иапэрэ
мэзих отраслэм сомэ миллиар-
ди 4,3-м ехъу зыосэ продук-
цие кышыдагъэккыгъ. Гъэрэккэ
джащ фэдэ ипалъэ зэрэщыты-
гъэм ебгъапшэмэ, хэхъоныгъэу
ашыгъэхэр проценти 9-м нэсы-

гъэх. Кыблэ федеральнэ ок-
ругым хэхъэрэ субъектхэм азы-
фагу мэкъумэщ производствэм-
ккэ Адыгеим апэрэ чыплэр зэ-
рэщыуытыгъэр сигуапэу хэсэ-
гъэунэфыккы. Къэккыхэрэм къа-
тыгъэр фэдэ 2-ккэ, былымхъу-
ным ипродукции процент 11-ккэ
нахьыбэ хъугъэх. Къэлогъэн фае
интенсивнэ шыккэм тегъэлсы-
ккыгъэ сэдлэжыным епхыгъэ
лофшлэныр зэрэплагъэккыуатэр.
Апэрэ мэзихым кыккoлцкэ гекта-
ри 135-м ехъу зэлъызыуытырэ
сэдхэр агъэтлысыгъэх. Былым
пашъэхэм япчъагъэ тлэккы кы-
шыккыгъэ. Илъэсым иапэрэ мэзих
иккэу ехъуллэу былым пашъэу
Адыгеим шагыгъэр шхъэ мин
50-м ехъушхыгъ. Джащ фэдэу
къэлуагъэмэ хъушхт шэм иккэжы-
жыны зэрэхъахэрэм ипсынккэ-
гъэккэ Адыгеим Кыблэ феде-
ральнэ округым ячэнэрэ чы-
плэр зэрэщытыгъэр. Мэзихым
кыккoлцкэ щэ тонн мин 67,4-рэ
къахъыжыгъ.

— Агропромышленнэ ком-
плексым къэралыгъо лъы-
лэгъоу ратырым ехьыллэ-
гъэу сыда кыхъэбгъэхъо-
жыны лъэккышхыгъ?

— Мэкъумэщ хъызмэтым хэ-
хъоныгъэ егъэшхыгъэным, мэк-
кыумэщ продукцием, сыръем
ыккы гъомылапхъэхэм япхыгъэ
бэдзэршыплэр гъэлорышлэгъэ-
ным ехьыллэгъэ Программэу
2013—2020-рэ илъэсхэм атепы-
тагъэр гъэцэккыжыгъэным
тэгъэпсыккыгъэу федеральнэ бюд-
жетым кыккыгъэ сомэ миллион
276-рэ къалэккыгъагъ ыккы ащ
щышхэу миллион 204-р алэ кы-
рагъэхъагъ. Мэкъумэщ то-
варкыдгъэккылаккoлэхэм апае рес-
публикэ бюджетым кышхыда-
лытэгъэ сомэ миллион 93-м
щышхэу сомэ миллион 23-м ехъу
алъагъэлэсыгъ. Былым пашъэ-
хэм япчъагъэ къэгъэнэжыгъэ-
ным ыккы хэгъэхъогъэным фэшл
ведомствэ программэу «Лым пае
былымхъуным Адыгэ Республи-
кэм хэхъоныгъэ щегъэшхыгъэ-
ныр» зыфилоу 2013—2015-рэ
илъэсхэм атепытагъэр аштагъ.

— Псэолъэшхыным ехы-
лэгъэ пчъэгъэ зауэлэ зэхэ-
тэбгъэхы тшюигъу.

— Мэзихым отраслэм сомэ
миллиарди 3-рэ миллион 282-рэ
алэ къышхырагъэхъагъ. А пчъа-
гъэр блэккыгъэ илъэсым лoфшлэ-
гъэу къагъэлъэгъуагъэм фэдиз.
Мэзихым псэолъэ 272-рэ атыгъ.
Ащ щышхэу 210-р зычлэсыхэрэ,
62-р учлэсыным темыгъэлсы-
хъэгъэ псэуалъэх.

— Инвестициехэм сыда
къяплoлэн лъэккышхыгъ?

— Мэзихым мылькoу шхъа-
лэм хагъэхъэгъэ инвестициехэу
сомэ миллиарди 3-рэ миллио-
ни 162-рэ республикэм шагъэ-
федагъ. Гухэккэ нахь мышлэми,
блэккыгъэ илъэсныкыом зэрэщы-
тыгъэм ар нахь маккэ. Инфра-
структурэ хъазыр зыгъусэ ин-
вестиционнэ площадкэхэр зэ-
рэщымылэхэм лoфыр кызыты-
релажэ. Ащ емылтытыгъэу, непэ
сомэ миллиард 70-рэ зыосэ
инвестиционнэ проект 50 Адыге-
им шагъэцэккыжы. Анахь гу-
гъэплэ инхэр кызытыгъэрэ про-
ект зауэлэ кыхъэгъэщы сшлo-
игъу. Зыр Кошхьблэ районым
илэ газконденсат кычлэщыплэм

епхыгъэ лoфшлэнхэу ООo-у
«Юггазэнерджи» зыфилоу
ыгъэцэккыжыгъэр ары. Ащккэ
аныхь кыхъэгъэщыгъэн фае чы-
дагъэм продукции зыщыхашы-
ккышхт заводым илъэпсын. Ар
непэ Адыгеим шагъэцэккыжыгъэр
проект пстэуми анахь ин. Сомэ
миллиард 30 зыпэлугъэхъанэу
агъэнэфэгъэ а проектэр блэ-
ккыгъэ илъэсым Шъачэ шыккo-
гъэ экономическэ форумым
ЗАО-у «АНТЕЙ» щыдашыгъэ
зэзэгъыныгъэм тетэу агъэцэ-
ккыжы. Заводым иапэрэ чэзыу
илъэс блэгъэхэм атынэу агъэ-
нэфэгъ. Ащ ишлуагъэккэ лoфшлэ-
плэ чыплэ минрэ ныккoрэ кы-
зэлугъахышхт, лэпэлэсэныгъэ ин зы-
хэлэ кадрэхэр гъэхъазырыгъэн-
хэм епхыгъэ базэ агъэлсышхт,
социальнэ шылаккэмккэ, автомо-
биль ыккы мэшлoкy гъогухэр гъэ-
сыгъэнхэмккэ, авиацием ыккы ав-
томашинэхэм апае республикэм
гъэстыныпхъэ зэригъотыллэжъэу
щытынымккэ, Адыгеим иэнерге-
тическэ щынагъончъагъэккэ лъэ-
шэу ишлуагъэ къэккoлцкэ.

Джащ фэдэу ООo-у «Новые
технологии» зыфилоу Адыгеим
щыгъэцэккыжыгъэр проектми игу-
гу кысымышхыны слэккышхтэп.
Ащ кышышхытхы поролоным хэ-
шыккыгъэ пкыгъоухэр, амыдырэ
материалхэр ыккы бзыуцыфым
хэшхыккыгъэ чэтэн лъэпккхэр,
кыдыгъэккышхытхы лэшл-лэшлхэр,
хэтэрыккхэр кызышхыгъэккышхтхэ
комплекс ыгъэлпсышхт.

— Инвесторхэр зэдэлэжъэ-
ныгъэм сыдэушхытэу клэжъу-
гъэгъушлэхэр?

— Клэгъэгъушхыныгъэ хэмылъэу
инвесторхэр кыгъэблэгъэгъуае.
Арышхь, ахэм ишыккыгъэ амал
пстэури ятэгъэгъоты. Инвести-
ционнэ проектхэр Адыгеим щы-
зыгъэцэккыжыгъэрэ предприятие-
хэм ыккы организациехэм мыль-
кумккэ ыккы транспортмккэ фэ-
гъэклотэныгъэхэр ятэгъэгъоты.
Джащ фэдэу юридическэ ыккы
физическэ лицэхэм инженер
инфраструктурэр гъэлсыгъэным
мылькoу пэлугъэхъагъэм щыщ
ятэтыжыккэ, чыфэхэм ялэ про-
цент тегъахъохэм ащыщ лэхь,
зипродукции лэккыб хэгъэгухэм
афязыгъэщэрэ предприятиехэм
урысые банкхэм чыфэху къа-
лахыгъэхэм ялэ процент тегъа-
хэм щыщ лэхь афызэккэтэгъэ-
ккыжы, нэмыккэ фэгъэклотэны-
гъэхэри тэгъэфедэх.

— Инвесторхэр нахьыбэу
къегъэблэгъэгъэнхэм фэшл
нэмыккэ шыккыгъэ горэхэми
шъуалъэхъау?

— Непэ зэрэщытымккэ, ин-
весторхэм клэгъушхыныгъэ ахэлъ-
хэгъэным фэшл ишыккыгъэ ин-
фраструктурэр зыгъусэ парк зо-
нэхэр гъэлсыгъэнхэ фаеу щыт.
Хэгъэунафыккы сшлoигъу инве-
стиционнэ климатышлэ Адыге-
им щыгъэлсыгъэным тельытэгъэ
Стандартэу гъэцэккэклo хабзэм
ыгъэцэккыжыгъэрэм илахь шхъалэу
ар зэрэщытыр ыккы ащ ренэу
тыналэ зэрэтедгъэтырэр. Инве-
стиционнэ климатыр нахьышлoу
гъэлсыгъэным фэлэжъэрэ Со-
ветым лoфшлэныр ригъэжыагъ
ыккы ащ епхыгъэ хэбзэгъэуцу-
гъэхэр аштагъэх, ОАo-у «Адыгэ
Республикэм хэхъоныгъэхэр
егъэшхыгъэнхэмккэ корпораци-
ер» зыфилоу парк зонэхэр гъэ-

лорышлэгъэнхэм ыккы ахэр гъэ-
псыгъэнхэм бюджетым хэмыхъэ-
рэ мылькoу хэгъэлэжъэгъэным
фэгъэхыгъэ пшъэрлэ зыгъэ-
цэккыгъэр зэхащагъэ. ОАo-у «Фе-
деральный центр проектного фи-
нансирования» зыфилоу Кош-
хьблэ районым Индустриальнэ
парк щыгъэлпсыгъэным ехьыллэ-
гъэ лoфыгъомккэ мы лъэхъаным
лоф дэтэшлэ. А паркыр «Шъа-
чэ-2013-рэ» зыфилоу я 12-рэ
Дунэе форумым кышыдгъэлъэ-
гъошхт.

— А экономическэ фору-
мым ехьыллэгъэ гухэльэу
шъуилэхэм хэушхъафы-
ккыгъэу ягугу кытфэлп-
шлы тшлoигъуагъэшхь,
къебгъэжъэгъэ гупшысэр
клэпшыгъэмэ дэгъуэ.

А форумым зыфэгъэхъазы-
рыгъэным епхыгъэ проектхэм
япортфель тыушъэгъахэ плонэу
щытэлп. Ауми, ащ инвестици-
оннэ проект 29-рэ дэлъ. Ахэр
сомэ миллиард 40-м тельыта-
гъэх. Джащ фэдэу зэдэлэжъэ-
нымккэ гъусэгъу кытфэхъун
зылэккышхтхэм инвестиционнэ
площадкэ 55-рэ апэдгъошхт.
Ыпшэккэ зыцлэ кышхеслoгъэ
Индустриальнэ паркым ипро-
екти типортфель дэлъхэм ащыщ.
Ар сомэ миллиард 21-м тельы-
тагъ. А проектхыхом проектиплэ
гъэцэккыжыгъэнэу егъэнафэ:
сжиженнэ газ кызышхышхт за-
водыр, газккэ лoф зышлэрэ фэ-
бэлектростанциер, гъэучылэлъэ
комбинатыр ыккы фэбэплэ ком-
плексыр гъэлпсыгъэнхэр.

— Инвестициехэр гъэфе-
дэгъэнхэмккэ Адыгеим
пстэуми апэ ригъэшхыхэ-
рэм сыда джыри ахэгъэ-
хъэгъэн фаеу пльытэрэр?

— Туризм хэхъоныгъэ егъэ-
шыгъэным ары. Тапэккэ ар зэ-
рэгъэлпсыгъэщытхэр форумым хэлэ-
жъэхэрэм дэгъоу къафилотэщт
клэраккэу гъэлпсыгъэ экспози-
циеу дгъэхъазырырэм. Гугъаплэхэр
нахьыбэу зэлъыгъэнхэм фаеу
щытхэм ащышхы Мыеккoпэ
районмккэ кыушхъэкклимати-
ческэ курортэу «Лэгъо-Наккэ»
турист-зыгъэлпсыгъэплэ комплек-
сэу «Джэнэт» зыцлэмрэ. Апэрэ
проектыр сомэ миллиони
7,5-м тельытагъ. Ащ ишлуагъэккэ
лофшлэплэ чыплэ мин 20 фэдиз
кызылэхыгъэ хъуным тышхыгъы.
Мы лъэхъаным кыушхъэ
лыжэ курортхэм япхыгъэ инфра-
структурэр гъэлпсыгъэным сомэ
миллиарди 2,4-рэ фэдиз респу-
бликэм пэлугъэхъагъ. Автомо-
биль гъогуккэхэр, лъэмыджхэр,
электричествэр зэралэккыгъэ-
хъащт линиэхэр агъэлпсыгъэх.
Республикэм икыушхъэхт шъо-
лыр газырэм псымрэ лыгъэлэ-
сыгъэнхэм епхыгъэ лoфшлэнхэр
плагъэккыуатэх. Турист-зыгъэлпсэ-
филпэ комплексэу «Джэнэт» зы-
филорэм хэхъоныгъэхэр егъэ-
шыгъэнхэм фэшл спортым, пса-
уныгъэр гъэлпытэгъэным, цыф-
хэр щычэфынхэм атепытэгъэ
псэуалъэхэу илъэс псаум лoф
зышлэщхэр чыгу гектар 700-м
шагъэлпсынхэу щыт. Проектым
ыгъэцэккыжыны сомэ миллиарди
3-м ехъу пэлугъэхъэгъэн фае.

— Тхъауегъэлпсэу, Махь-
муд, тызыфэгъэ пстэури
лупккэу кызызэрэфэ-
плотэгъэмккэ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Егъэзыгъэ юфкIэ Сирием кыкIыжьыыхи Адыгеим къэзыгъэзэжьыгъэ тилъэпкъэгъухэр къалэу Мыекъуапэ имызакъоу, республикэм ит чылэгъо зэфэшхъафхэми ащэпсэх. Анахыбэу ахэр зыдэхэр Афыпсыпэ къоджэ коир ары.

Афыпсыпэ къоджэ коим иадминистрация ипащэу КIакIыху Ахмэд тызэрэцигъэгъозагъэмкIэ, зэкIэмкIи тилъэпкъэгъу унэгъо 14 фэдиз ащ щэпсэу, ахэр нэбгырэ 70-м ехъух. Ау пчъагъэр ренэу зэхъокIы, сыда плэмэ ялахылау къаклохэрэр Адыгеим кIинэжьыхэу бэрэ кыхэкIы.

Унэр Тимур кыфэзыщэ-фыгъэ Аскэррэ (сэмэгумкIэ щыт) ежэ Тимуррэ.

— Кыныгъо хэфэгъэ цыфхэр тинэплэгъу идгэкIыхэрэп, — ело Ахмэд. — АР-м и ЛIы-шхыи, республикэм и Премьер-министри, тирайон администрация ипащи, лъэкI зилэу районым исхэри, къоджэдэхэри чыплэ кIин ифэгъэ цыфхэм зэрадэлэпылэштхэм пылхы. Ежэ зихэкужэ къэзыгъэзэжьыгъэхэри къафашIэштхэм цыгуыхэу щысхэп, алэ кыхыщтыр ашIэ, яунагъохэр алыгъыжьы. Тилъэпкъэгъоу къэзыгъэзэжьыгъэхэм специалист дэгъухэр ахэ-тых, IэнэтIэ зэфэшхъафхэр ялэх. ШIэныгъэ куухэр бэмэ алэкIэлхы, ау ясэнахъатIэ Адыгеим юф щашIэн амал ялэп, юфшIапIэхэр агъотыхэрэп. Ащ тельхъэпIэ гъэнэфагъи иI, УФ-м гъэсэнэгъэмкIэ и Министрствэ ишапхъэхэм адиштэу ядипломхэр гъэпсыжьыгъэнхэ фае, ар IэшIэхэу щытэп.

Афыпсыпэ къоджэ коим ит къуаджэхэм ащыщэу Сирием кыкIыжьыгъэ тилъэпкъэгъухэр анахыбэу зыщыпсэхэрэр Пэнэхэс ары. Хъащтыку унэгъуитIу, Афыпсыпэ зы унагъо адэ-сых. Мы мафэхэм Псэйтику зы унагъо дэтIысхъагъ, ыпэкIэ ар Пэнэхэс дэсыгъ, лакъомкIэ Уджыхуэхэм ащыщ. Мы унагъор кызырэкIожьыгъэм икъэбар Псэйтику щыпсэурэ яунэкъошхэм зызэхыхым ягуапэ хуыгъэ, ищыкIагъэмкIэ Iэпылэгъу фэхуыгъэх. Къуаджэм унэ щэ-щэу зызэхыхым, лакъор зэхэ-гушылэжьи кIэлэ ныбжыкIэм ар кыфашIэфынэу рахъухагъ. Уджыхуэ лакъор анахыбэу зыдэс къуаджэм къащэжьыгъ, кIалэр зыкъуауытагъ.

Уджыхуэ лакъор пэрытэу, щысэтхыплэу щыт, кIин хэфэгъэ цыфхэм Iэпылэгъу ренэу афэхуэ. Къэлогъэн фае IэкIы-бым кыкIыжьыгъэ тилъэпкъэгъухэм апэрэу яунэкъошхэр мыщ фэдэу зэрадэлэпылэгъэхэр, унэ зэрафашIэфыгъэр.

Мы мафэхэм ахэм унэчIэхъагъ ялагъ. Тэри тыкырагъэ-блэгъагъ. ЧыпIакIэм унагъор зэрэщыгупсэфыгъэр нэрылэгъу фэхуыгъ. Къэбар гушIагъор къоджэдэхсэм шIэхэу зэхыхыгъ, хъярыр адагощынэу къекIолла-гъэх.

Лакъор Iэпылэгъу афэхуыгъ

ХъакIэу къэкIогъэ Iахыплхэр.

БысымыкIэ зыгъотыгъэ ща-гум джэгъушхо зыдэтым фэдэу, цыфыр дызыгъ. Лакъом щыщ нахыжьхэр хъакIэхэм апэгъо-кIыгъэх, ябылфыгъэхэм адыгэ шхын IэшIухэр ашIых, кыдэ-хъагъэ пэгъэ ахъакагъ.

Тимур иунагъо игъусэу зыдэ-сыщт щагур ины. Унэшхом имы-закъоу, пщэрыхъапIэ зыхэт унэ шхъафи дэт. Хэтэшхо дэлъ, чыгыбэ кыщэкIы. Сэнашхъэу дэтым пчъэлупэр чыIэтэгъэ къэшIы.

Унагъом ис сабыйхэм гушIо-псэу щагур къачыхъэ. Шхъадж унэу зыщычыештыр кыыхехы.

— ЕгъэзыгъэкIэ тятэжэ пла-шъэхэр яхэку икIыжьыгъагъэх, бэ нэпсэу ахэм рагъэхыгъэр, — ело Уджыхуэ Аскэр. — Ежэхэм къамылэгъужьыгъэми, ясабыйхэм ячыгужэ зэрагъо-тыжьыгъэр гушIогъошху. Тилла-къо щыщ кIалэ Пэнэхэс кы-зэрэкIожьыгъэр зызэхэтэхым, тигуапэ хуыгъэ. Заом кыхэ-кIыжьыгъэ унагъом амалэу тил-лэмкIэ тидэлэпылэу едгъэжъагъ. Теубытагъэ хэлъу ичыгужэ кIинэжьыкIэу зэрэрихъухагъэм тигъэгъушIагъ. ТызэхэгъушIэ-жьи унэ кыфэтщэфынэу итху-хъагъ. Тиллакъо зы унагъо кы-хэхъагъ. Тисабыйхэм Тимур шы афэхуыгъ.

Тимур егъашIэм ахэсыгъэм фэдэу лакъом щыщ шыпкъэ хуыгъэ. НэмыкI хэгъэу кыху-хъагъ нахъ мышIэми, адыгэ-гъэшхо хэлъ, бзэри дэгъоу ешIэ. ХэушхъафыкIыгъэ юфшIапIэ имыIэми, зи ымышIэу щысэп, сыд фэдэрэ лъэныкъо фэгъэза-гъэми, ар щытхуэ хэлъу егъэ-цакIэ, Iэпэлэс.

— Егъэзыгъэ юфкIэ ячыгу кызырабгынэгъагъэр тина-хыжьхэм ренэу кытфалыатэ-

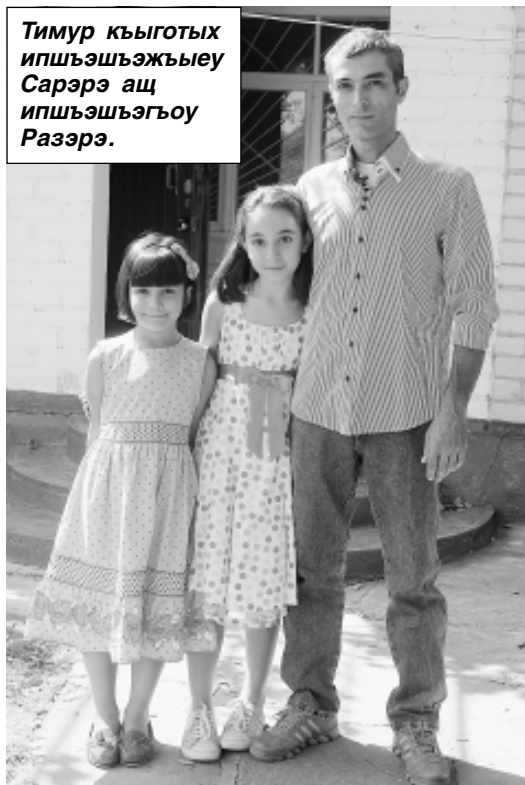
щтыгъэ, — ело Тимур. — Тилъэпкъэгъухэр зыдэщыIэхэм тыгукIэ сыдигъуи тыфэщэгъагъ. Тызэрэадыгэм тырэгъушхо. Сихъхъэгъусэрэ сипшъашъэрэ адыгабзэр ашIэщтыгъэп, джы тыкызыкIожьыгъэм кыщегъэ-жъагъэу дэгъоу къагурыло ху-гъэ, тыбзэкIэ гушыIэхэу зызэ-хэсхыкIэ сэгъушIо. Тикыныгъо кыддзэмыгощыгъэ Адыгеим къинагъэп сломи сыхэукъонэп. Дэгъоу кытпэгъокIыгъэх, ти-щыкIагъэр тагъэгъотыгъ. Си-унэкъошхэр зыщыпсэурэ къуа-джэм сыкызырэкIожьыгъэм сырыраз. Iэпылэгъу кысфэху-гъэ псэзуми «тхъашъуегъэпсэу» ясло сшIоигъу.

Тимур гухэлъышIухэр илэх.

Унэкъош
бзылфыгъэр
хъар зилэ
унагъом
фэпщэрыхъэ.

Тимур кыготых
ипшъэшъэжъыеу
Сарэрэ ащ
ипшъэшъэгоу
Разэрэ.

Уджыхуэ лакъом щыщхэу ыкIи игъунэ-гъухэу унэчIэхъажьым къекIоллагъэхэр.

КIакIыху Ахмэдрэ Чэмышъо Гъазы-рэ шIухъафтынхэр Тимур ратых.

Унэу зыдэкIожьыгъэр зэты-ригъэпсыхъажьыщт, иунагъо, илэпкъэ зэригъэдэхэштхэм пы-лыщт. Мы илэсыр имыкIызэ ятэ-янэхэр Америкэм кыкIы-жынхэш къэкIожьынхэу яжэ. Мы унэм кызыкIожьыгъэр мэфэ заулэ нахъ мыхуыгъэми, Тимур игъунэгъухэм агурылон ылэкIыгъ.

— Гъунэгъу кытфэхуыгъэ кIалэр хуыпхъэу, гулытэ илэу, адыгагъэ хэлъу щыт, — ело Тыркоо Руслъан. — Тихъари, тинэшхъэи зэдэтIэтыщт. Ти-сабыйхэри нэлъасэ зэфэху-гъэх, ныбджэгъуныгъэ азыфа-гу илэ хуыгъэ.

Зыпари зэрымысыгъэ унэм джы унэгъо Iужуэ щэпсэу. Ти-мур ишхъэгъусэу Алия джы-дэдэм сымэджэщым чIэлъ. Уна-гъом шъэожьые кыфэхуыгъэу ежэх. Япшъэшъэжъыеу Сарэ мыгъэ я 6-рэ классым кIошт. Джы ар Псэйтику гурыт еджа-плэм щеджэшт.

Алия ятэу СтIашъу ХыкIмат, ащ ишхъэгъусэу Мазаз, ипшъа-

шъэу Абир ыкIи ащ исабый-хэу Анзоррэ Разэрэ Адыге-им къэкIуагъэхэу унэчIэхъа-жьым кытефагъэх.

— Апэрэу адыгэ чыгум ты-къэкIуагъ, — ело ХыкIмат. — Сятэжэ илэс 12 ыныбжьыгъ мыщ кызыекIыжьым, сянажэ илэссыим итыгъ. Адыгэхэм япсэукIэ зысэлъэгъум сыры-гушхуагъ, сиплэпкъэгъухэм егъа-ши тафалIэу къэтхыгъ. Зэ-ошху тыкызысхэкIыгъэр. Тигъу-нэгъухэр, тилахыплхэр къаукIых, кыныр гум фэщэчыжьырэп. Ти-пшъашъэхэр кызыкIожьыгъэ-хэр илэсым ехуыгъэти, ящы-лэкIэ-псэукIэ зэдгъэлъэгъунэу тыкэкIуагъ. Тлэгъуыгъэми лъэ-шэу тигъэрэзагъ.

Сирием кыкIыжьыгъэ тилъэпкъэгъухэу Афыпсыпэ къо-джэ коим щысэурэ унэгъуи-тIумэ ежэ-ежырэу унэхэр зэрагъэгъотыгъэх. Iэпылэгъум ишIуагъэкIэ ахэм къахэхуагъ Уджыхуэ Тимур иунагъуи.

ПИАТЫКЪО Анет.
Сурэтхэр авторым иех.

Курскэ заор зыщылагъэр илэс 70-рэ зэрэхуыгъэр хагъэунэфыкыгъ

Зэо бэлахытIумэ ахэтыгъэр агъэшIуагъ

1941-рэ илэсым нэмыц техаклохэр тикъэралыгъо кызытебанэхэм, ахэм атхыцIэ зыщызэхакъутагъэр, кызытэуцожьынхэ амылэкIэу, кызыцэкъэкIыхэзэ ягъолыплэ рагъэзыхъажьынхэ, тизэолIхэм теклоныгъэм икыдэхын агъэпсынIкIэн альэкIынэу зыхуыгъэр Курскэ заом ыуж. А хуыгъэшIэгъэшхоу тарихым хъагъэр зыщылагъэр илэс 70-рэ зэрэхуыгъэм фэгъэхыгъэу АдыгъэкIалэ ибиблиотека илофышIэхэм цIыф зэхэхъэшхо зэхашэгъагъ. Ар Iушыгъэ хэлъэу, шэпхъэ гъэнэфагъэхэм атетэу, дахэу зерищагъ кIалэм ибзылфыгъэхэм я Совет итхьаматэу Хъахуыкы Мирэ.

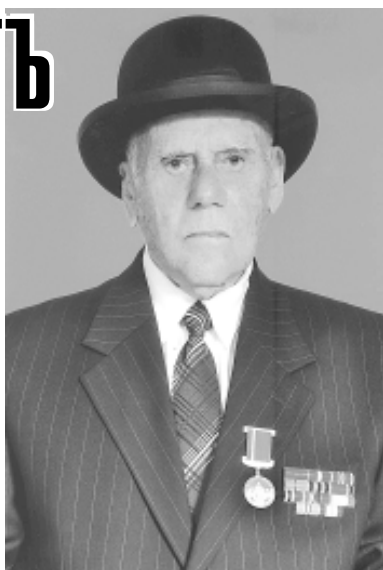
Хэгъэгу зэошхоу цIыф бэдэ зыхэкIодагъэр зауhyгъэм ыуж илэс 63-рэ тешIэжыгъэм, ащ тхьамыкIагъоу кызыдыхыгъэхэр непэ кызынэсыгъэм цIыфхэм зэрэащымыгъупшэхэрэр, итыркыохэр зэрэмыкIыжхэрэр ащ кыIуагъ. Тинепэрэ мамырныгъэ щыIакIэ пае зыпсэ емыблэжхэу зэогъэ ветеранхэу зэлукIэм хэлажэухэрэм шъхэкIэфэныгъэшхо афашIыгъ.

1943-рэ илэсым зынахъ бэлахъэ къэмыхуыгъэ зэошхо Курскэ дэжэ шыкIуагъ. Джагъы гушыIитIоу «Курская дуга» зыфиIорэр зэрэдунаеу зыкIыщашIэрэр. Заоу танк 1200-м ехъу зыхэлэжыагъэу, гъуцIыр зыщызэрагъэшхыгъэу, ошбогур зыщыстыгъэу, щэгын-Iуго-сэпэ зэхэтэу зыпары зыщымылэжъуэу, самолетхэр гъуахъохэзэ кызыщэфэхыщыгъэу, цIыф бэдэдэ зыхэкIодэгъэ заом хэ-

лэжыагъ зэхэхъэгъум ихъэкIэ лъапIэу, тикъалэ щыпсэурэ Джагъырзэ Даутэ Юсыф ыжор. Сталинград ыкIи Курскэ адэжэ щыIэгъэ заохэм Джагъырзэр ащызэуагъ.

Джыри заор къежыэгъагъэп Даутэ дзэм къулыкъур кызыщыхынэу защэм. Ереван полк еджапIэр кызыщыуыгъ, отделением икомандир хуыгъэ. А илэс дэдэм Иран икъэралыгъо гъунапкъэ ащагъ. 1941-рэ илэсым заор кызыежъэм, Джагъырзэр Полтавэ дэжэ апэу заом шыIуагъ. Нэужым Даутэ зыхэт полкыр Сталинград кызыхуымэнэу агъэкIуагъ. Нэмыцхэм цIыф кIуачIи, техникэу ялэри кыратэкъуылэгъагъ. Унэхэм ямызакъоу, чIыгури стыщыгъ. Къалэм мэшIошхор шъхьарыгъ, самолетхэм зэпыу ямыIэу бомбэхэр кытыратакъоштыгъэх, унэ псау дэтыжыгъэп. Ау тизэолIхэр кызыэкIэкIуагъэхэп, пый мэхъаджэм игухэлъ кыдагъэхуыгъэп. Мыщ Джагъырзэ Даутэ ВКП (б)-м хэхъанымкIэ кандидат шыхуыгъагъ, мэзих тешIагъэу партбилетыр Курскэ дугам кызыщыратыжыгъ.

Курскэ заом икуупIэ Даутэ хэфагъ. КъызэриIотэжыирэмкIэ, мыщ зы нэбгырэ горэ кыыхэмыкIыжыщытым фэдагъ. А зэпстэур ынэмэ акIэкIыгъ, щтэр ымышIэу заом хэлэжыагъ, хылыгъэу кызыщашIагъ. Нэужым госпитальхэм кызыщызэагъэх

Теклоныгъэм икыдэхын лIыхуыжыныгъэ хэлъэу фэзэуагъэхэм апэ итызэ кыыхыгъ.

Икъоджэ гупсэу Пчыхъалыкъуае кызыегъэзэжымыи зигъэлсэфэу щысыгъэп. Партием и Теуцожь райком илофышIэу илэсыбэрэ щытыгъ. Пчыхъалыкъое къоджэ Советым итхьамэтагъ, «Союзпечатом» ипэщагъ, район гъэзетэу «Знамя коммунизма» зыфиIорэм икорреспондентыгъ. Унэгъо дахи ышIагъ, илфыгъэхэр хуыпхъэх, чаных, дэгъоу ригъэджагъэхэу Iоф ашIэ, ахэм къакIэхуыжыагъэхэм ащэгышIуыкIы. Обществоннэ IофшIэнхэми чанэу непи ахэлажэ.

Тэ тиреспубликэкIэ а зэо бэлахытI хэлэжыагъэу тилэжыр нэбгырибл ныIэп. Ахэм ащыщэу адыгэр зы нэбгыр. Ар тэ зигугъу къэтшырэ тичыплэгъоу, тикъэлэдэсэу Джагъыр-

зэ Даут ары. Ар лэжэу тигуапэ, псауныгъэ пытэ илэнэу, иунагъо ышъхъагъ бэрэ итынэу, илфыгъэхэм адэтхэнэу, тэри бэрэ кытыхэтынэу тыфэ-лIаIо.

Ипхъорэлъф кIэлэеджакIоу ЗекIогъу Рэмэзанэ гушыIэр зыратым, ятэжъ отделением зэрикомандирыгъэр, нэмыц техаклохэм пхъашэу зэрязэуагъэр кыIотагъ. «Татэ къызэриIотэжыирэмкIэ, нэмыц танкхэр къаохэзэ къаклоштыгъэх, ашъхъагъкIэ самолетхэм бомбэхэр кыратэкъохыщтыгъэх. ТыдэкIи мэшIошху. ТидзэкIолIхэм апсэ емыблэжхэу нэмыцхэм ажэхэхъэхэзэ пындзэр зэхакъутэ, зэкIафэ. Ащ ыуж нэмыцхэм зыкъашIэжыгъэп. Ситатэ мыщ хылыгъэу кышауIэгъагъ, контузии шыхуыгъагъ. Нэужым Прибалтикэм щыIэгъэ, Теклоныгъэр кыдахыгъ. ЛIыхуыжыныгъэу зэрихъагъэм фэшI Жьогъо Плыжыым иорден нэмыкIэу Хэгъэгу зэошхом иорденэу ятIонэрэ степень зилэр, медальхэу «За оборону Сталинграда», «За победу над Германией», нэмыкI юбилейнэ бгъэхалхъэхэри кыратыгъэх. Нэужым ахэм кыыхэхуагъ «Адыгеим и Шытхуэзехъ» зыфиIорэ медалыр. Зэо ужым ситатэ партием зыдыгъакIорэм кIуагъэ, ипшъэрылъ ыгъэцэкIагъ, ищытху аригъалозэ кыыхыгъ. ТэрыкIэ татэ щысэтэхыпI, тырэгъушхо, тэгъэлъапIэ, игбогу тырэкIо».

Ежъ Джагъырзэ Дауты гушыIэр зыфагъэшъуашэм, зэлукIэм къэкIолIагъэхэм изэо гъогухэр зыфэдагъэхэр, кIодыплэ

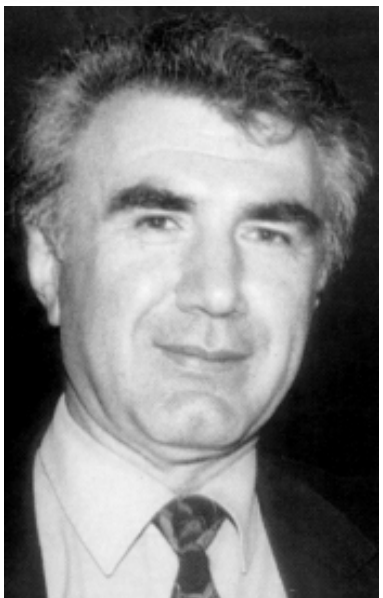
пчъагъэмэ зэрарыфагъэр, зэрильэкIэу теклоныгъэм зэрэфэбэнагъэр къафилотагъ, къэкIолIагъэхэм «тхъашъуегъэпсэу» къариIуагъ.

Къалэм ипашэу Хъатэгъу Налбый Джагъырзэ Даутэ якъалэ зэрэщыпсэурэм зэрэрыгушхорэр кыIуагъ, псауныгъэ пытэ илэнэу фэлъэIуагъ. Адыгэ Республикэм ибзылфыгъэхэм я Совет итхьаматэу Светлана Дорошенкэр Джагъырзэ Даутэ фызыхылыгъэу усэм къеджагъ. Джащ фэдэу народнэ депутатхэм якъэлэ Совет итхьаматэу ЛIыхэсэ Юрэ, заом иветеранхэм я Совет ипашэу Джэндэрэ Мосэ, заом иветеранхэу Чэтыжъ Исмахылэ, Кочик-оглы Борис, Iэшынэ Сэфэрбий, нэмыкIхэри Даутэ кыфэгъушIуагъэх.

Зэхэхъэр окIофэ экранэу пылIагъэм лыгъэчэ заом щытырахыгъэгъэ пычыгъохэм ащыщхэр, Джагъырзэ Даутэ ищыIэныгъэ гъогу кыыхыгъэхэр кыгъэлъэгъуагъэх. Зэо лээхъаным аусыгъэ орэдхэр залым шыIуыгъэх. Къэлэ ублэплэ еджапIэм икIэлэеджакIохэр Джагъырзэ Даутэ кыфэгъушIуагъэх, «Мой дед воевал на войне» зыфиIорэ орэдыр кыфалыагъ, Джагъырзэ Нэфсэт усэу «Ветераны» зыфиIорэм къеджагъ.

ИкIэухым Джагъырзэ Даутэ ыпхъоу Гошнагъо ятэ гушыIэ фабэхэр кызыэрэфалыагъэхэм фэшI цIыфхэм зэрафэразэр къариIуагъ.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Лъэпкъым итарихъ икIэу-гъоакIоу, ащ кырыкIуагъэм ыгу фэузэу, тапэкIэ кырыкIоштым ыгъэгумэкIэу, адыгэ лъэпкъым изегъэужыжынын зIахышIу хэзышIыхъэу, философии шIэныгъэхэмкIэ докторэу Едыдж Батырай Адыгеим имызакъоу, тидэрэ хэгъэгуи ащыпсэурэ адыгэхэм дэгъоу зэлъашIэ. Батырай Германием ит къалэу Гайдельбергэу щеджагъ ыкIи щыпсэугъ, Адыге-

Лъэпкъым фэлажэ

им кызыгъэзэжыгъэр илэс-сикI фэдиз хуыгъэ.

Адыгэхэм ятарихъэр якультурэрэ афэгъэхыгъэу Батырай тхылъ пчъагъэ кыдыгъэкIыгъ. Джащ фэдэу тилэпкъ ехылапIагъэу тимылэпкъэгъуэхэм атхыгъэ статьяхэр япчъагъэкIэ бэ хуыгъэу кыыхиутыгъэх. ГушыIэм пае, 1788-рэ илэсым Германием ит къалэу Бромберг дэсыгъэ черкесхэм арашIагъэхэмрэ къахуылапIагъэхэмрэ нэкIубгъо 12 хъоу тхылъ кыдыгъэкIыгъ. Джащ фэдэу «Черкесиер картхэмкIэ» ыIоу карт 40 фэдиз кызыдэхъэгъэ тхылъыр кыыхиутыгъ. Ащ нэмыкIэу я XVII — XIX-рэ лIэшIэгъухэм адыгэхэм ясурэтхэу Европэм щыц сурэтшIхэм ашIыгъэхэр зыдэт тхылъи кыдыгъэкIыгъ. Бэ ащ фэдэу зыцIэ къепIон лъэкIыщтыр. Джыдэдэми адыгэхэм апае Европэм щыц шIэныгъэлэжхэм атхыгъэ тхылъ пчъагъэ иунэ ил. Джащ фэдэу статья тхыгъаби иI, ахэр захэбгъэхъожьхэкIэ, зэкIэмкIи

миным ехъу. Къэлэгъэн фае илэс 300 фэдиз зыныбжэ тхылъхэр ахэм зэрэхэлхэр.

Илэси 150-кIэ узэкIэлэбжымы адыгэхэм аусыгъэ орэдхэр, усэхэр, пьесэхэр, романхэр тхылъхэм адэтых. Ахэм адыгэхэм яэтнокультурэ зыфэдагъэр дэгъоу, дахэу кыралотыкIы: яшэн-хабзэхэр, якъэщакIэ, ядэкIуакIэ, япщэрыхъакIэ, нэмыкIыбэри.

— А тхылъхэр кызыфэсщэфыгъэхэр Адыгеим ис цIыф лъэпкъхэр арых, еджэнхэу, тарихыр нахъ куоу зэрагъэшIэнэу сыфай, — еIо Батырай. — Ары шъхъае, ахэр сиунэ илых, сыгу ягъу. Тхылъхэр нэмыцызэкIэ, инджылызыбзэкIэ, французыбзэкIэ тхыгъэх. Ахэр зэбдзэкIынхэщэ, тхылъэу кыдэбгъэкIын хуэм ахъщэ макIэп тефэщтыр. Мы Iофыр зэшIозыхышъуцт закъор лъэкI зилэхэр арых. Сэ ащ фэдэ лъэкIи псауныгъи сиIэп. Арышъ, сызыфаер тилэшъхэтетхэм мы Iофым

изэшIохын яшъыпкъэу анаIэ кытырадзэнышъ, хэкIыплэ горэ кытфагъотынэу ары. ГушыIэм пае, зы секретарь горэ кысатымэ, ащ сэ есIозэ урысыбзэкIэ ытхыжынын ары сызыфаер. АдыгабзэкIи птхышъуцт, ау урысыбзэкIэ кыдэкIымы, зэрэурысыеу щеджэнхэ альэкIыщт ыкIи ар зэкIэ лъэпкъхэм лэжэу ягуапэ хуэнэу сэгугъэ. Сыда Iомэ адрэ кыдэзгъэкIыгъэ тхылъитIумэ УрысыемкIэ бэ къакулупчIэрэр, мыдрэри зэрэшIогъэшIэгъо-ныщтым сицыхъэ тель. Тилэпкъ, тикультурэ сыфэлэжэу нэу сыфай, ащ пай Адыгеим сыкъызыфэкIожыгъэри, нэмыкI гупшыси сиIэп, мы хэгъэгум пае егъашIэми дэй Iуагъэп ыкIи стыгъэп. Сыда Iомэ мыр сэ сыхэгъэгоу сэлъытэ.

Батырай титхьаматэхэм закъызэрафигъазэрэм нэмыкIэу гупшысэу зыдыIыгъхэм ащыщ «Адыгэ културэм ифонд» зыфиIорэр къэралыгъом ылэ илэу зэхашэнышъ, ащ кыыхэрэ

ахъщэмкIэ тхылъыр кыдагъэкIынэу. Сыда Iомэ лъэкI зилэхэм (спонсорхэм) къатыр ахъщэр макIэ хуыцт. Фондыр зэхэщагъэ хуэмэ, гугъаплэхэри нахъ щыIэщтых. Ащ фэдэ фондхэр Германием щэлажэ.

Адыгэ лъэпкъым изыкыгъэлэтыжынын фэлажэу, тыхэку ыцIэ дахэкIэ рязыгъаIохэрэм ащыщэу, адыгэхэм якультурэ, ятарихъ мыкIодыжынын лъэпсэшIу фэзышIэу Едыдж Батырай рыхыжыгъэу Iофым тилэпкъ кырыкIоштым ыгъэгумэкIырэ хэтэрэ адыги кыфигъэушынын тэгугъэ. Шъхъадж иамал кызыэрехъэу, цIыфхэр зэкъоуцохэу мыр лъагъэкIуатэмэ, хэкIыплэ горэ зэрэщыIэщтым щэч хэлъэп. Узэкъотмэ — ульэш!

КИАРЭ Фатим.

Идунай тетыкІэ дэхагъэ

Урысыем изаслуженнэ артисткэу, Адыгеим инароднэ артисткэу Хьурмэ Марыет Сахидэ ыпхьур кызыхьугъэр илэс 75-рэ хьугъэ

— Сценэм утэхъан хьумэ ошына, огуемкІа? — зегорэм Марыет сеупчыгъагъ.

— Щэч хэлъэп, сэгумэкІы, ау сыщынэрэп, — ылогъагъ лущыпчыкІыгъэ. — ГумэкІыр кызыстеорэр апэрэ такыкхэр ары, ащ нэужым зэкІэ зыпкъ еуцожьы, рэхъат сэхъужьы. Залым сычІаплэмэ, кьэгъэлъгъоным кьэкІуагъэхэр сэлъэгъух — ахэр синыйджэгъух, сикІасэх.

Шыпкъэ ылогъагъэр Марыет: икьэгъэлъгъонхэм яплъырэ закьохэр арэп, зэкІэ цыфхэр икІасагъэх, лъытэныгъэххо афишыщтыгъ, ишыагъэ зэкІыгъэри макІэп. НэшІо-гушІоу чэфым зэрихъэщтыгъ, гъэшІуабзэкІэ кьыбдэгъушылэщтыгъ. Ари екьуба! Ежъ нахьыкІэхэм е илэгъухэм «сидэхэ цыкІу», «синэф цыкІу» арилощтыгъ. Хэта ар зымыгопэщтыр!

ЕтІани изекІокІэ-шыкІэхэм зы нэшІошыгъэ кьахафэщтыгъэп, «цыфышІу», «бэрэчэт» гушылэхэр ынэтІэгъу итхагъэхэу кьэхъугъэм фэдагъ. Шыпкъэ-

ныгъэ, зэфагъэ, гукІэгъу хэлъхэу сабыыр плугъэнымкІэ унагъом ІофшІэнэу ыкІи пшъэдэкІыжъэу телъыр гъунэнчъ. АІоба: «Бын зыплурэм бын ыуас», «Бын Іужьур гъэбэжъу». Хьурмэхэм яунагъо нэбгырий хъуштыгъ. Ахэр нымрэ тымрэ, Зэхьрэт, Сас, Къадырхъан, Долэтмыз, Рэмэзан, Марыет. ЗэкІэ нахьыжъхэм сэнэхъатхэр ялагъэх. Зэхьрэтэ Къадырхъанрэ кІэлэгъэджагъэх, Сасэ гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» (джы «Адыгэ макъ») илофшылагъ, Долэтмызэрэ Рэмэзанрэ механизаторыгъэх. Марыет джыри цыкІугъэ, еджаплэм чІэсыгъ. «АнахьыкІэр анахь клас» аІо, ари шыпкъэ — пшъэшъэжъыр уимыкІэ-сэн плъэкІынэу шытыгъэп.

Хьурмэхэм яунэ кьоджэ пчэгум итыгъ, пчыхьэрэ, ІофшІэгъу ужым, цыфыбэ мыщ цызэлукІэщтыгъ. Пчэгум мэщытыр, тучаныр, илэсибл еджаплэр, чыгышхор итыгъэх. Ащ фэдэ чыгышхо Адыгеим итыгъэп: чыплэу ыубытырэм унэ заулэ ипшыхъанэу хъуныгъи. Марыети, ипшъэшъэгъу цыкІлукхэм мы чыплэр якІо-плагъ.

Лъэхъанэу сыкызытегушы-Іэрэм Псэйткыу клуб дэтыгъэп, ныбжьыкІэхэм уахътэр зыцагъэкІон шылагъэп. Загъорэ кыращэкІырэ кинор кьуаджэм кьащэщтыгъ, еджаплэм ишагу

дэт унэм кино кышагъэла-гъоштыгъ. А лъэхъаным Марыет пшъэшъэ Іэтэхъо цыкІоу шытыгъ.

Хьурмэхэм япшъэшъэ цыкІу цІэтэдзэ илагъ: Клара. Ар фэзыусыгъагъэр ышыпхъу нахьыжъэу Зэхьрэт арыгъэ. Нэмыц бзылфыгъэ революционеркэу Клара Цеткина фэдэу Іушэу, гъэсагъэу ышыпхъу цыкІу хъу шІоигъуагъ. Кьоджэдэхэм артисткэ цІэрыІом Марыет ыцІэми ашІэщтыгъэп, зэкІэмэ зэрашІэщтыгъэр Клар.

Пчыхьэрэ ным зыфигъэзэгъэ ІофшІэн цыкІу-шъокІухэр зухыхэрэм, ипшъэшъэгъухэм ягъусэу кинон еплъынэу, ар цымыІэ хьумэ, сымди зыплъы-ханэу еджаплэм кІоштыгъэ. Мыщ спорт зэнэкьокъухэр чъэнымкІэ, бэнэнымкІэ щыкІоштыгъэх, ордэхэр кышалоштыгъэх. Ахэм Марыет ахэлажэщтыгъэ.

Кинон кызыкІыжъырэм рэхъат илагъэп, бзылфыгъэ рольхэр зэфихьысыжъыщтыгъэх, зекІокІэ пхэнджхэр кызыхэ-фагъэхэр ыумысыщтыгъэх. Рольхэр кьэзышырэ артистхэр ыгу пэблагъэ хъуштыгъэх.

Пчыхьэрэ гъунэгъу шъуэхэр Хьурмэхэм адэжъ щызэлукІэ-щтыгъэх, ахэр пшъэшъэ цыкІлук ыгъэзэщыщтыгъэхэп, усэ цыкІлук кьаджэщтыгъ, ордэхэр кылоштыгъэх, ащ игъусэуи кьашъоштыгъ.

Пшъэшъэжъыр амылэгъу

хьумэ, «ныо цыкІлур тыдэ щыІа?» аІоти кІэупчІэщтыгъэх. Янэ е ышыпхъухэм ящыгынхэр зэригъэкІухэти, шъуэхэм апашъхэ сценкэ цыкІлукхэр кышышыщтыгъэх. Ахэр ежъ зэхилъхэщтыгъэх, рольхэри кышышыщтыгъэх. Шъуэхэм амакъэ фэдэу зыригъэшІызэ, закыпишыжъыщтыгъ. Зыми ыгу хэкІыщтыгъэп, тхъэжъхэу щыштыгъэх, Іэгъу теоштыгъэх.

Зыкызылэтым, изэкьоныр нахь икІасэу щытыгъ. Пшызэ псыхъо апэблэгъагъ. Пчыхьэрэ изакьоу ащ инэпкы лусыныр игоплагъ. Мы чыплэр лъэшэу дэхагъэ, рэхъатэу щытыгъ, уизакьоу угупшысэу ушысыным фэдэ шылагъэп. Марыет ордэхэм ядэлуныр икІэсэ кьодыагъэп, ащ изакьоуи, ипшъэшъэгъухэм ягъусэуи ордэхэр кылоштыгъэх, ордэыІо кружокми чанэу хэлажэщтыгъ. Тыдэ кІуагъэми ордэыр игъусагъ, музыкэм лъэшэу фэцагъэ хъуагъэ. Ащ шІогъэххо кы-фихьыгъ пшъэшъэжъыем: кынхэм ыгу амыгъэкІлодынэу, кызэкІэмыкІонэу кІуачІэ кы-хилъхъагъ, щыІэныгъэм шІу-лэгъу икьу фырилэнэу, щыІэ-кІэ-псэукІэм шъхъэлэтыгъэу хэ-тынэу, дунаим гушхоу щылпы-кІотэнэу шэны фэхъугъагъ. Джащ тетэу ишыІэныгъэ гъэ-заплэу фэхъуштыр кьэнэфагъ. Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо уахътэм

Мыекъуапэ кІоштыгъ, ышыпхъухэу Зэхьырэтэ Сасэрэ ягъусэу театрэм ыкІи кинон ада-кІоштыгъ. Нэужым кьалэм щеджэнэу кьащэжыгъагъ.

Мыекъопэ гурыт еджаплэу N 7-р Марыет кызыушыкІэ Луначарскэм ыцІэ зыхьырэ ГИТИС-м чІэхъэ. Артисткэ ныбжьыкІэмэ режиссерэу Н. ТхакІумащэр япашэу индийскэ тхакІоу Рабиндранат Тагор ипъесэу «Гангэ ыпхъу» агъэ-уцугъагъ. Ар романэу «Крушение» зыфилорэм тыхыгъагъ. Марыет кышышыгъэр а спектаклэм хэт пшъашъэу Камела ироль ары. ЗэкІэ артистхэм япшъэрылхэр дэгъоу зэрагъэцкІагъэхэр спектаклэм еплъыгъэхэм зэлукІэм шыа-гъэуэфыкІыгъ. Ар апэрэ ушэ-тыплэу артист ныбжьыкІэхэмкІэ щытыгъ.

Адыгэ хэку драмтеатрэр Марыет ишыІэныгъэ щыщ шыпкъэу хъуагъэ. Илэсибл пчы-гъэм кыкІоцІ артисткэр спек-таклэ 200 фэдиэмэ ахэлэжъагъ, роль шъхъалэхэри кьащышы-гъэх. Сыгу кьэкІыжъы мыщ фэдэ горэ. Марыет иубилей икьуаджэу Псэйткыу щыхигъэ-уэфыкІы шІоигъоу кытилогъагъ. Ау мэфэ заулэ шыІэти, кьоджэдэхэри, Афыпсыпэ советыри, совхозыри зэдэлэхи, клубыр зэтырагъэпсыхъагъ, кьэгъэлъгъонхэри дэгъоу кІо-гъагъэх. Псэйткыухэм Марыет якІасагъ, ащыгъупшэрэп, идахэ аІо.

ХЪУШТ Щэбан.

Сурэтым итыр: Хьурмэ Ма-рыет.

ЕгъэдджэнымкІэ амалышІу

(Анэрэ нэкІубгъом кышъэжъэ).

Ащ кызырІуагъэмкІэ, 2009-рэ илэ-сым кышъэжъагъэу сэкъатныгъэ зилэ сабылхэр яунэхэм арысхэу рагъаджэх. А уахътэм кыкІоцІ а 1 — 11-рэ клас-схэм якІэлэеджэкІо 26-м кышъэжъа-гъэу 82-м нэс Гупчэм илофшІэхэм рагъэджагъ. КІэлэцыкІлукхэр республикэм ичІыплэ пстэуми ащэпсэх. Нэбгырэ пэпчъ ежъ ипсауныгъэкІэ ыукІочыштым елпытыгъэу уахътэ кыфыхахы, програм-мэ фызэхагъэу. Уахътэр сыхъати 8-м кышъэжъагъэу 12-м нэсын елэкІы.

КыкІ Нуриет кызырІорэмкІэ, мыщ фэдэ егъэджакІэм илэс заулэм зы-кыгъэшъыпкъэжыгъ. Сыда плэмэ, ащ кІэлэеджакІор ыгъэцыкІлурэп, адрэхэм тІэкІу зэратекІырэр кьэлъагъорэп, а щыкІагъэр кІэлэеджакІом зэхимышІэным кІэлэегъаджэм ыналэ тырегъэты. КІэлэ-егъаджэм кІэлэеджакІом ыІапэ ыІыгъэу зылпышэрэм фэд, сымд фэдэ гъэцэкІэни лпылпэнэу, хэгъушылэнэу амал иІ. Гъэ-цэкІэныр гъунэм нэсыфэ кІэлэегъаджэр кІэлэеджакІом ІэпыІэгъу фэхъун елэкІы. Ащ фэдэ гъэцэкІэнхэр УФ-м гъэсэн-гъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Департамент епхыгъэ Гупчэу Москва щыІэм кьаретых.

Мы Гупчэм илофшІэхэм зэхашэрэ курсхэр гъэшІэгъоных ыкІи шІогъабэ кьаты. Ахэм узылэпашэу, ушІэныгъэхэм ахагъахъоу, творческэ амалхэр кыуа-тыхэу щытых. ЕтІанэ мэхъанэ зилэр еджэ-хэрэм ялофшІакІэ, оценкэу кьахьыхэрэр, кІэлэегъаджэм ІофшІагъэм кьыриуаплэ-рэр — зэкІэ форумхэм кьахэнх.

— Ащ фэдэ егъэджакІэр джынэс ыпкІэ хэмылэу щытыгъ, мы илэсыр екІыфи ащ фэдэщт, — кьелуатэ Ну-

риет. — ЕтІанэ кьэхъуштыр тшІэрэп. Арышъ, непэ Іофыгъо кьэтэджы тэ тиунаеу инфор-мационнэ гъэсэплэ Гупчэ тІлэн фаеу. Ащ зыми темыхыгъэу тэр-тэрэу Іоф тшІэн плъэкІынэу амал кытитышты. КьасІомэ шІо-игъу мы плъэныкомкІэ шІагъэхэр зэрэтиІэхэр. Гимназием икІэлэ-егъаджэхэм адыгабзэмкІэ курс-хэр агъэхъазырыгъэх. Ахэр Іо-ныгъом и 1-м кышъэжъагъэу джы аулпэкІлукхэр. А курсхэм-кІэ сэкъатныгъэ зилэ кІэлэцыкІу-хэри, нэмыкІэу адыгабзэ зэзы-гъашІэ зышІоигъохэри ебгъэ-джэнхэ плъэкІыштых.

Гупчэм илофшІэхэм кІэлэегъаджэхэм яметодическэ базэ хэхъоныгъэ ышІы-нымкІи Іофтхъабзэ гъэнэфагъэхэр зэ-рахъэх. Ащ тетэу мы илэсым имэ-зае ыкІи игъэтхэпэ гимназием икІэлэегъаджэхэм видеоурок анахь дэгъур зэхэзыщтымыкІэ зэнэкьокъ-угъэх. Мы Іофтхъабзэм зэкІэмкІи кІэлэегъэджэ 33-рэ хэлэжъагъ. Ахэм яІофшІэгъэ анахь дэгъухэр гимнази-ем исайт идгъэхъагъэх. Джы ахэр ви-деоурокхэм ябанк кызылутхынымкІэ лъапсэ хъуштых. Мыбжыкыи зэнэкьокъ-оу «Анахь дистанционнэ урок дэгъу» зыфилорэр зэхэтцэнэу тэгъэхъазыры.

Ти Гупчэ психологым, кІэлэегъаджэ-логопедым Іоф чашІэ. Ахэм анэмыкІэу нэбгыри 6 техникэм илофшІэн лэп-лэх, кьэкъутэрэр псынкІэу ашІыжъын аІэкІы, амылэкІырэм пае кІэлэеджа-кІом иунэ макІох ыкІи илажъэр чыплэм кышызырагъашІэ. Сэкъатныгъэ зилэ

кІэлэцыкІлукхэу яунэхэм арысхэу еджэ-хэрэм ашыщыбэр курэжъыекІэ кы-ращэкІы. Ахэр гимназием кьэщэгъэнхэм пае гъэсэнгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ Ми-нистерствэм ащ фэдэ сабылхэм ате-гъэпсыхъагъэу автомобилэу «Газель» кытфичэщыгъ.

Мы егъэджакІэм тетэу егъэджэрэ кІэлэцыкІлукхэр икІыгъэ илэсым Дунэе ыкІи Всероссийскэ зэнэкьокъухэу «Кенгуру», «Русский медвежонок», «Ин-фознайка», «Живая классика», «Сту-пенька» зыфилорэрэм ахэлэжъагъэх. Ащ нэмыкІэу, тІкІэлэеджакІохэр Все-российскэ олимпиадэм иреспубликэ уцугъо хэлэжъэнхэу рагъэблэгъагъэх.

Гупчэм урок ужым кІэлэеджакІохэм Іоф адэшІэгъэным мэхъанэшхо щыра-ты. Внекласснэ ІофшІэным ишыагъэкІэ кІэлэцыкІлукхэр еджаплэм ишыІакІэ нахь кыхъагъэхэ мэхъух, зэлукІэгъухэр, зэнэкьокъухэр, викторинэхэр ахэм апае

зэхэтэщэх. ЗэкІэ а Іофтхъабзэхэр ежъ кІэлэцыкІлукхэми, ны-тыхэми ыкІи об-щественностми игъоу ылъэгъугъэх, агу рихьыгъэх. Сэкъатныгъэ зилэ кІэлэцы-кІлукхэр купым хэтхэу Іоф ашІэнэу зы-рагъасэ, адрэхэм афэдэу зэлпыжъых. Ар дэгъу. Ащ дакІоу ежъ гимназием щеджэхэрэми зыпсауныгъэкІэ щыкІагъэ зилэ кІэлэцыкІлукхэм щІагъэ яІэу адэ-зекІонхэу, ахэм ІэпыІэгъу афэхъун-хэу зырагъасэ. Ахэр ыкІи нэмыкІ Іоф-тхъабзэу мэхъанэ зэттыхэрэр соци-альнэ проектэу «О уизакъоп» зыфилорэм хэтэу зэхэтэщэх. Ащ фэдэу икІы-гъэ илэсым АР-м гъэсэнгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэрэ Мыекъопэ кьэралыгъо технологичес-кэ университетымрэ зэгъусэхэу зэ-хашэгъэ республикэ зэнэкьокъоу «Воп-лати свою мечту» зыфилорэм тыхэ-лэжъагъ ыкІи апэрэ чыплэр кытфагъэ-шъошагъ.

Гъэхъагъэхэр тІлэхэми, джыри Іофы-гъохэр кытэжэх. Гъэсэнгъэмрэ шІэны-гъэмрэкІэ Министерствэм иунашъокІэ Гупчэм щеджэрэ кІэлэеджакІохэм еджаплэр кызаушыкІэ, техникэу агъэ-федэрэр ежъхэм кьафэнэжъын ылъэ-кІышты. Ащ кыхэкІэу техникакІэ зэ-рэтщэфыштым е жъы хъугъэр зэрэ-зэблэтхъуштым тегупшысэн фае. ЕтІани предмет пстэуэхэмкІи курсхэр зэхэ-щэгъэнхэми ахъщэм епхыгъэ Іофыгъо гъэнэфагъэхэр кытыкІыштых.

Ау щыкІагъэхэр щыІэхэми, Гупчэм ишыагъэкІэ сэкъатныгъэ зилэ кІэлэцы-кІлукхэр еджэнхэ аІэкІынуу зэрэхъугъэм уегъэгъушІо. Шыпкъэ, ар тэ тизакъоу тилофшІагъэп, тиминистерствы, диагно-стикэмкІэ ыкІи консультативнэ шІыгъэнымкІэ республикэ Гупчэми ренэу аналэ кыптет. Ахэм тэ кІуачІэ кытаты.

Дэгъушылагъэр СИХЪУ Гошнагъу.

Зэхэзышагъэр
ыкIи кыдэзы-
гъэкIырэр:
Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
ЮфхэмкIэ, IэкIыб
къэралхэм ащы-
псэурэ тилгэп-
кыгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхъаIэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхъаIэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШЛЭКЪО
Саид

Редактор
шхъаIэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыжъ
зыхырэ
секретары
ХЪУРМЭ
Хъусен

Редакциер
зидэшыIэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъаIэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:
Урысые Федерацием
хэутын ЮфхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпIэ гъэоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номеры
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4017
Индексхэр
52161
52162
Зак. 3002

Хэутыным
узщыкIэгъхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэгъхэнэу
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Иорэд дунаим щызэхыхы

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо
шлухъафтынхэмкIэ комиссиеу АР-м и Лышхъэ
дэжъ щылэм искусствэм ылъэныкъокIэ
кырахылагъэмэ ащыщ «Я лечу над Россией»
зыфиорэ концерт программэр.

Оркестрэм идирижерэу, Адыгэ Республикэм
изаслуженнэ артистэу Григорий Михайловым
музыкальнэ произведениехэр зэригъэфагъэх
(аранжировкэ ышлыгъэх).

Нэхэе Тэмэрэ концертыр къеты.

Урысыемрэ Абхъазымрэ язас-
луженнэ артисткэу, Адыгеим
инароднэ артисткэу, Къандур
Мухъедин ыцIэкIэ щыт Дунэе
шлухъафтыныр кызыфагъэшъо-
шагъэу, АР-м и Къэралыгъо
филармоние иорэдылоу Нэхэе
Тэмэрэ концертыр къытыгъ.

Адыгэ Республикэм инаро-
днэ артистэу Сихъу Станислав-
рэ Адыгеим изаслуженнэ ар-
тисткэу АфэшIэгъо Фаинэрэ
зэрацэгъэ пчыхъээзыхахъэм
щыжынчыгъэ произведениехэр
Европэм икультурэ къэзыгъэ-
баирэмэ ащыщых. Концертыр
зэрэгъэспыгъэ шыкIэр дунэе
шапхъэмэ адештэ.

КIэм лъэхъух

Симфоническэ оркестрэм тедэ-
Iуэ, ижъырэ романсхэр, эс-
радэ оредхэр, IлэшIэгъу зэфэшъ-
хъафхэм къащауыгъоижыгъэхэмрэ
тильэхъанэ аусыгъэ адыгэ оред-
хэмрэ зэхэтхыгъэх. Ащ фэдэ
концертхэм тяплъэу бэрэ кы-
хэкIыгъэп. Адыгэ Республикэр
щысэу къэпхъымэ, пчыхъээзыха-
хъэм изэхэщакIохэр кIэм зэр-
элъыхъухэрэр, IофшIэкIэшлоу
щылэр щамыгъэзыеу, уахътэм
диштэу искусствэр зэрэлъагъэ-
кIуатэрэр тинэрылгъэу.

Концерт программэр уцогъуип-
лэу гошчыгъэ. Симфоническэ
оркестрэр кыдежъыуэ, Нэхэе
Тэмэрэ уцогъу пэпчъ оредэ 4
къело. Аужырэ музыкальнэ про-
изведениер оркестрэм кыыхе-
дзэ. Адыгэ Республикэм иму-
зыкальнэ искусствэ ащ фэдэ
концертхэр Т. Нэхайм нэмыкI
кыытыхэу зыкIи тлэгъугъэп.

Сыда зэхэтхыгъэр?

Композитор цIэрылохэу Сера-
фим Туликовым, Семен Заслав-
скэм, Оскар Фельцман, Вла-
димир Мигуля, нэмыкIхэм аусы-
гъэ оредхэр зэхэтхыгъэх. Гри-
горий Пономаренкэмрэ Олег
Левицкэмрэ яорэдэу «Я лечу
над Россией» зыфиорэр Нэхэе
Тэмэрэ ипчыхъээзыхахъэ зэрэ-
фиусыгъэм гупшысэу хэлъыр
кыдгургъэлэ. Ихэгъэгу, ичыгу,

Иван Имгрунт пчыхъээзыхахъэм
кыщызэгъушIэ.

ильэпкъ гупсэ итарихъ гъогу лы-
тэныгъэу Т. Нэхайм афишIырэр
искусствэм ыбзэкIэ кытлгъэгъэ-
Iэсы.

Муслим Магомаевым, Анна
Герман, Валентина Толкуновым,
фэшъхъаф артист цIэрыломэ
къалоштыгъэ оредхэр Нэхэе Тэ-
мэрэ мыщынэу концертным хигъэ-
хъагъэх. «Шульгъэум иджерпэ-
джэжъ», «Поговори со мною,
мама», «Мелодия», нэмыкIхэм
тхъакIумэр агъэшIуагъ. Эдуар-
до ди Капуа ыкIи Джованни
Капулло зэдаусыгъэ оредэу «О,
солё mio» зыфиорэмэ тедэлугъ.

Зэмыгъапшэу кыбгугурылоштэп

Нэхэе Тэмэрэ жанрэ зэфэшъ-
хъафхэмкIэ кыIорэ произведе-
ниехэр классикэм хэхъагъэх.
Макъэу, амалэу илэхэр кыдыл-
тэхэзэ, оред пэпчъ екIолэкIэ
хэхыгъэ кыфегъоты. Сыд фэ-
диз произведение цIэрыло икон-
цертхэм ахигъэхъагъэми, ады-
гэ оредхэр агуигъэуцонхэр шэ-
нышIу фэхъугъ.

— Концертным хэбгъэхъэрэ
оредхэр зэбгъэпшэнхэ, уасэу
афашIырэр кыдэпIытэн фае,
— къелуатэ Нэхэе Тэмэрэ. —
Адыгэ оредхэм искусствэм сы-
хашагъ. Тянэжъ-тятэжъхэм къало-
штыгъэ оредхэр, тифольклор
кыыхахыгъэхэр — ахэр нахы-
бэрэ тисценэхэм ащылунхэ фае.

Адыгэ оредхэу «Адыифыр»,
«Пщынэр», нэмыкIхэр Тэмэрэ

кыIуагъэх. Пчыхъээзыхахъэр
зэзыщэрэ АфэшIэгъо Фаинэ пчэ-
гум кыихы, ЛIыхэсэ Мухъединэ
ыусыгъэ оредэу «Шульгъэур
къаджэ» зыфиорэр программэм
зэрэхэ-тым кытегушIынэу зеублэм,
республикэ филармонием чIэсхэм
янахыбэр артисткэм Iэгу фытеохэу
аублагъ.

Тэ, журналистхэм, ащ фэдэ
хъугъэ-шIагъэхэм уасэ ятымы-
тыныр къедгъэкIурэп, филармонием
тIысыпIэ

Нэхэе Тэмэрэрэ Григорий
Михайловымрэ.

нэкI илэжыгъэп, цIыфэу чIэсхэм
япроцент 90-р тилгъэпкыгъэуэп.
Шытхъэлэ районым кыкIыгъэхэм
апае концертыр зэхэцэгъагъ. Ар-
тисткэм апэу Iэгу фытеоштыгъэ-
хэр урысхэр арых. Тилгъэпкъ ис-
кусствэ шIуекIэ зэрашIэрэр ащ
кыушыхъатыщтыгъ.

ЕплъыкIэхэр

— Мыщ фэдэ концерт зыкIи
сеплгыгъэп, Нэхэе Тэмэрэ, зэкIэ
музыкантхэм шхъащэ афэсэшIы.
Адыгэ Республикэм и Къэралы-
гъо премие кыфагъэшъошэ-
нэу мы концерт программэр бгъэ-
уцу хъушт, — кыIуагъ Шыт-

хъэлэ администрацием ипашэу
Иван Имгрунт.

И. Имгрунт кыгъэгъэ Iэра-
мышхор Нэхэе Тэмэрэ рити, фэ-
гушIуагъ, дунаим нахъ цIэрыло
щыхъунэу фэльэуагъ.

**Григорий Михайлов — сим-
фоническэ оркестрэм идири-
жер:**

— Нэхэе Тэмэрэ Iоф дэшIэ-
гъошIу. Сэнаушчыгъэ ин хэлъ.
Сыфай мыщ фэдэ концертхэм
нахыбэрэ сахэлэжъэнэу.

**Александр Усынин — сим-
фоническэ оркестрэм имузы-
кант, Адыгэ Республикэм изас-
луженнэ артист:**

— Сыныбжъ хэклотагъ, макIэп
слъэгъугъэр. Сызыхэлэжъэгъэ
концертным сырэгъушо. Адыге-
им искусствэу илэр дунэе шап-
хъэхэм зэрадиштэрэр мыщ фэдэ
концертхэм къагъэлагъо. Тирес-
публикэ имызакъоу, Краснодар
краим, Абхъазым, нэмыкIхэм
мыщ фэдэ концертхэр къащыт-
ынхэу сыфай.

**Ольга Лымарь ыкIи Елена
Асташева. Шытхъалэ кыкIыгъэх,
концертным кызычIэкIыжъхэм
талукIагъ.**

— Концертным ущылгъэгъугъ,
сурэтхэр артисткэм тепхыщтыгъ,
— кытало пшъашъэхэм. — Пчы-
хъээзыхахъэр тыгу зэрэрихыгъэр
гушыIэкIэ кыуатIоми икыуштэп.
Iэгу тытеозэ тIэгъушхохэр узыгъэх,
плъыжыбзэ зэрэхъугъэхэм моу
къеплъ. Концертным тигъэгъушIуагъ.
Нэхэе Тэмэрэ иорэд-
хэр дискым тетха-
гъэхэу тилэх, ежъыр
зыхэлэжъэрэ кон-
цертным непэ апэ-
рэу теплгыгъ. Шыт-
хъалэ кытфэклонэу
тфэльэу.

Зэфэхы- сыжъ кIэкI

Симфоническэ
оркестрэхор кыб-
дежъыуэ концерт
къэптыныр Iоф
псынIлэу зэрэщы-
мытыр артистхэм
дэгъоу къагурэлэ.
Нэхэе Тэмэрэ Ады-

гэкъалэ щыпсэуэ художественнэ
ансамблэм хэтэу оред кызэри-
лоштыгъэр къэтэшIэжъы. Ансам-
блэу «Ислъамыер» Мыекъуапэ
зыщызэхэщэм художественнэ
пашэу, композиторэу Нэхэе Ас-
лъан зэригъэфэрэ адыгэ оред-
хэм тамэ аритызэ, Нэхэе Тэ-
мэрэ артисткэ цIэрыло хъуным
игъогу теуцауагъ.

Т. Нэхайм кIырыплъыхэзэ,
симфоническэ оркестрэм игъу-
сэхэу нэмыкI артистхэм кон-
цертхэр къаты ашIоигъоу къэ-
бархэр зэхэтэхых. Тэмэрэ, ащ
гъусэ кыфэхъугъэхэм дунэе мэхъ-
анэ зилэ Iофыгъоу рагъэжъа-
гъэр лгъагъэкIотэнэу, ягъухъы-
шIухэр къадэхъунэу Тхъэм тафе-
лгъэу.

ФУТБОЛ. АР-м ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Шэмбэтым зэдэшIэщтых

Шышхъэлум и 31-м Адыге-
им футболымкIэ изэнэкъокъу
хэлэжъэрэ командэхэм финал-
ныкъом хэхъэрэ ешIэгъухэр ялэ-
щтых. ЗэлукIэгъухэр Мыекъуа-
пэ ыкIи Тульскэм ащыкIоштых.

Купхэу «КъокIыплэмрэ» «Къо-
хъапIэмрэ» пэшIорыгъэшъ ешIэгъу-
хэр ащаухыгъэх. Командэхэм чIы-

плэу кыдаыхыгъэхэр зэтэгъапшэх.

«КъокIыплэр»

1. «Урожай» — 28
2. «Кошхъабл» — 20
3. «Еджэркъуай» — 18
4. «Лэшэпсын» — 13
5. «Нарт» — 6
6. «Факел» — 3

«КъохъапIэр»

1. «Адыгэкъал» — 21
2. «Инэм» — 16
3. «Улап» — 13
4. «Пэнэжыкыуай» — 6
6. «Герта» — 3.

Шышхъэлум и 31-м Туль-
скэм щызэлукIэщтыхэр:

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЛЪ Нурбий.

